

นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง
จังหวัดสุโขทัย

หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงแต่ง

กรมศิลปากร จัดพิมพ์

GUIDE TO THE RAM KHAMHAENG NATIONAL MUSEUM, SUKHOTHAI

BY

M.C. SUBHADRADIS DISKUL

069.09593
N 8359h

PUBLISHED BY THE FINE ARTS DEPARTMENT

ราคาเล่มละ ๕ บาท

Tcs. 5.–

หอสมุดแห่งชาติ
23 พ.ย. 2526
กรมศิลปากร
หอสมุดแห่งชาติสาขาบุรีรัมย์

นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง
จังหวัดสุโขทัย

หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงแต่ง

กรมศิลปากร จัดพิมพ์

GUIDE TO THE RAM KHAMHAENG NATIONAL MUSEUM, SUKHOTHAI

BY

M.C. SUBHADRADIS DISKUL

PUBLISHED BY THE FINE ARTS DEPARTMENT

หอสมุดแห่งชาติ
๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

และ

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗

เลขพิมพ์ ๒๗

เลขหมู่ 069.0593
ส๘๓๕ ส

เลขทะเบียน ม.๒๔๔๒๖.๒๗

อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้

น.ส. จันทร์ลัดดา บุณยมานพ สถาปนิกโท กรมศิลปากร ออกแบบ

กองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร ตรวจ

หน่วยศิลปากร ที่ ๓ ก่อสร้าง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทรงตัดริบบิ้นเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗

His Majesty the King

cutting the ribbon to inaugurate the Ram Khamhaeng National Museum

25th January 1964

สารบาญ

พระราชดำรัส ในงานเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 1

คำกราบบังคมทูล ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ 3

ประกาศสังเวยพระร่วงเจ้า ในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ-
สถานแห่งชาติ รามคำแหง 14

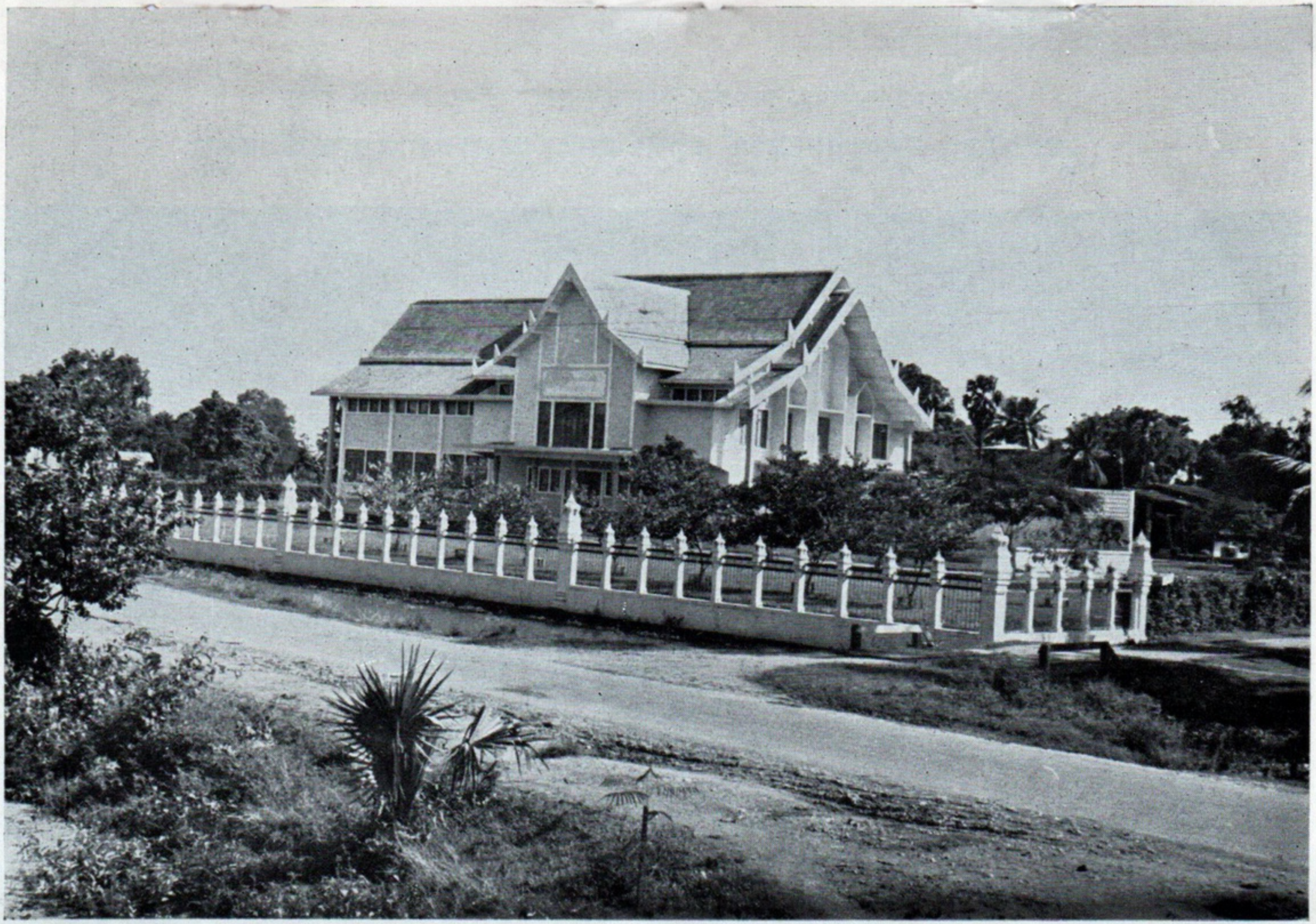
อันสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูบูรณะโบราณวัตถุสถาน
ในจังหวัดสุโขทัย 20

ศิลปสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙ — ๒๐) 30

นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง 40

Sukhothai Art (About 1250 to 1450 A.D.) 67

Guide to the Ram Khamhaeng National Museum,
Sukhothai 73

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย (ด้านหน้า)

Front view of the Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

สารบาญ

พระราชดำรัส ในงานเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 1

คำกราบบังคมทูล ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ 3

ประกาศสังเวยพระร่วงเจ้า ในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ-
สถานแห่งชาติ รามคำแหง 14

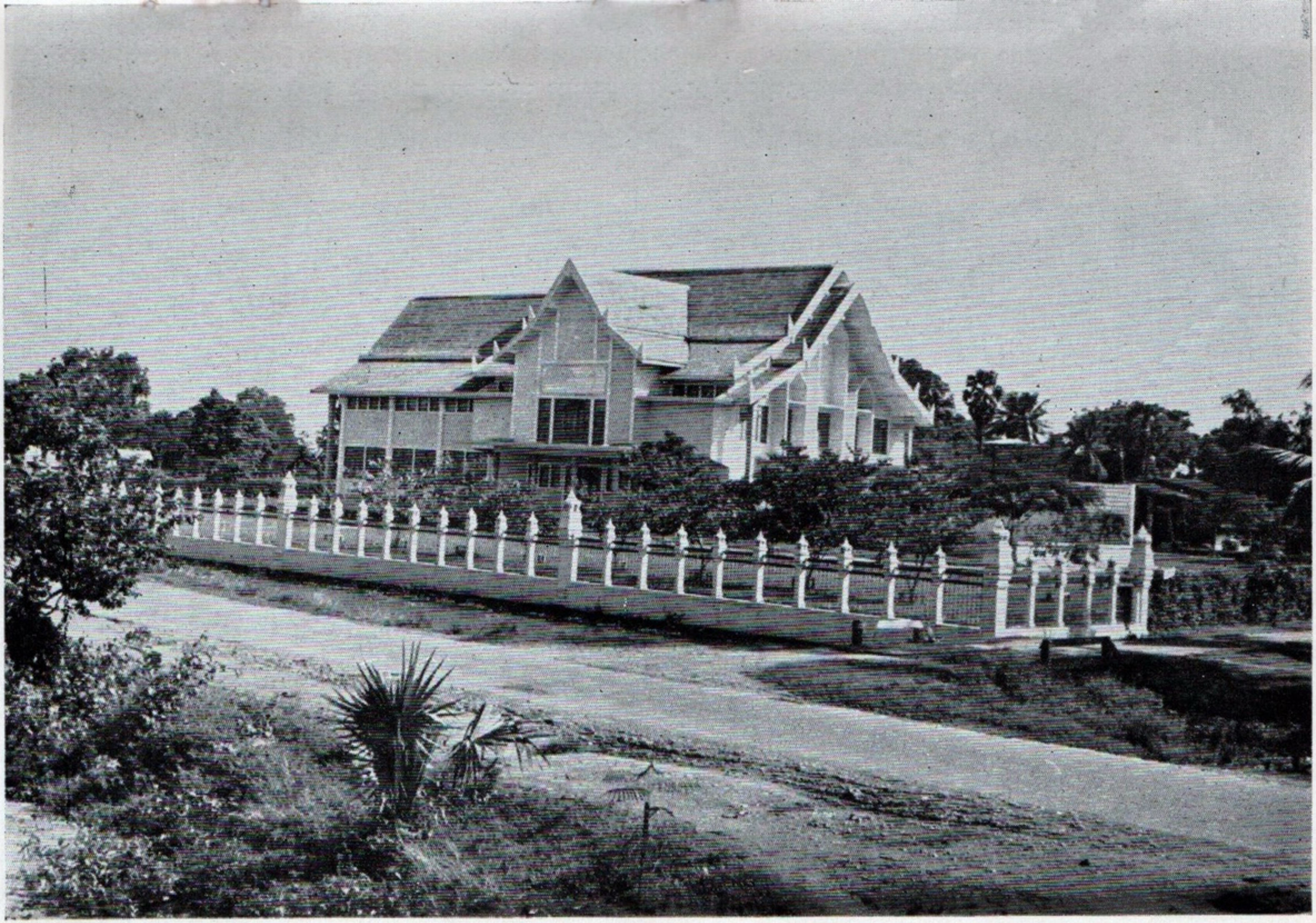
อันสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูบูรณะโบราณวัตถุสถาน
ในจังหวัดสุโขทัย 20

ศิลปสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙ — ๒๐) 30

นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง 40

Sukhothai Art (About 1250 to 1450 A.D.) 67

Guide to the Ram Khamhaeng National Museum,
Sukhothai 73

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย (ด้านหน้า)

Front view of the Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

พระราชดำรัส

ในงานเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง

จังหวัดสุโขทัย

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗

ข้าพเจ้าและพระราชินี มีความยินดีที่ได้มาเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ในวันนี้

ชาติไทยเรานั้น ได้มีเอกราช มีภาษา ศิลป และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนเองมาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้ เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต กำลังทั้งกายและใจ สะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ ให้คงทนถาวรตกเป็นมรดกของอนุชนรุ่นหลังต่อไป ข้าพเจ้าเห็นว่าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุทั้งหลายนั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ของชาติไทยเรา เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปโบราณคดี และวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะได้ช่วยกันทะนุถนอมบำรุงรักษาอย่าให้สูญสลายไป

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้ทราบว่า ขณะนี้ทั้งทางราชการ นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ได้มีความสนใจในประวัติศาสตร์ โบราณคดี และกิจการพิพิธภัณฑ์มากขึ้นกว่าแต่ก่อน และทางราชการก็ได้พยายามจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อเก็บรักษาและตั้งแสดงศิลปวัตถุและโบราณวัตถุของท้องถิ่นนั้นๆ ถึงแม้จะมีอุปสรรคในด้านการเงินบ้าง ก็ได้พยายามช่วยกันหาเงินนอกงบประมาณมาริเริ่มลงมือ เป็นการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ควรได้รับความชมเชย งานทกอย่างนั้นถ้าได้วางแผนดำเนินงานที่ดี แล้วคอยติดตามไม่ทอดทิ้งย่อมจะสำเร็จสมบูรณ์ตามประสงค์

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ข้าพเจ้าขอเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ขอให้พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ จงสถิตสถาพรเป็นสถาบันอันมีเกียรติ อำนวยประโยชน์ในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปและวัฒนธรรม แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เป็นสมบัติอันควรภาคภูมิใจของชาวจังหวัดสุโขทัย และของคนไทยโดยทั่วไป ตลอดกาลนาน.

คำกราบบังคมทูล

ของ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ในงานเบิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง

จังหวัดสุโขทัย

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าบรรดาข้าราชการและผู้ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นี้ รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้า ฯ ในการที่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเบิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ในวันนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบบังคมทูลพระกรุณารายงานถึงเหตุเบื้องต้น จนถึงการดำเนินการสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ดังต่อไปนี้

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ชนชาติไทยเรานั้น แต่เดิมได้มีความเป็นอิสระ และตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในตอนใต้ของประเทศจีน ต่อมาได้ถูกรุกรานและบีบคั้นจากชนชาติอื่น จึงค่อยเคลื่อนย้ายอพยพกันลงมาทางใต้หลายสาย และในราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ได้มารวมกันก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัยอันมั่นคงแข็งแรงขึ้นในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน มีราชธานีอยู่ที่กรุงสุโขทัยนี้ พระราชวงศ์ซึ่งครองอาณาจักรสุโขทัย คือราชวงศ์พระรวง เรื่มแต่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๐ เป็นต้นมา แต่คงความเป็นเอกราชอยู่ได้ประมาณ ๑๒๐ ปี ก็เข้ารวมกับอาณาจักรไทยทางใต้ คือกรุงศรีอยุธยา ในระหว่างที่พระมหากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงครอบครองอาณาจักรสุโขทัยอยู่นั้น ไทยเราได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรุ่งโรจน์ในทุก ๆ ทาง หลักฐานที่สำคัญยิ่งในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ซึ่งค้นพบในภายหลัง คือ ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง มหาราช และศิลปโบราณวัตถุอีกมากมาย ศิลาจารึกนั้น นักโบราณ

คดีเข้าใจกันว่าได้จารึกใน พ.ศ. ๑๘๓๕ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาพบและทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นำลงไปกรุงเทพ ฯ พร้อมกับพระแท่นมนังคศิลา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ นอกจากศิลาจารึกหลักนี้แล้ว ต่อมายังได้ค้นพบศิลาจารึกทั้งภาษาไทย ขอม และมคธ ในเมืองสุโขทัยและเมืองอื่น ๆ ที่เคยอยู่ในอาณาจักรสุโขทัยอีกหลายหลัก อันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การศึกษาประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย ทั้งในเมืองสุโขทัยเองก็มีซากโบราณวัตถุสถานอยู่มาก อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรไทยสมัยสุโขทัยอย่างเด่นชัด ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๖ รัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่า สมควรที่จะได้ดำเนินการสำรวจและขุดแต่งบูรณะโบราณวัตถุสถานในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาทางประวัติ-ศาสตร์ ศิลป โบราณคดีและวัฒนธรรมของไทย จึงได้ตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูบูรณะจังหวัดสุโขทัยขึ้น โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรมในสมัยนั้นเป็น

ประธานกรรมการ ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงทบวง กรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้มีความรู้อีกหลายท่านเป็นกรรมการ แต่งานส่วนใหญ่ คณะกรรมการได้มอบให้เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรและจังหวัดสุโขทัยดำเนินการ สำหรับงานในด้านของกรมศิลปากรนั้น ได้มอบหมายให้รองอธิบดีกรมศิลปากรเป็นผู้ควบคุม อำนวยการสำรวจ ขุดแต่งบูรณะ ตามที่คณะกรรมการฟื้นฟูบูรณะจังหวัดสุโขทัยมอบหมาย ซึ่งได้ดำเนินติดต่อกันมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กรรมการฟื้นฟบรณะจังหวัดสโขทัยคณะนั้นได้เลิกไปโดยปริยาย เนื่องจากยุบเลิกกระทรวงวัฒนธรรม แล้วกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายงานนี้ให้กรมศิลปากรรับมาดำเนินการตามหน้าที่ต่อไป ซึ่งกรมศิลปากรได้ดำเนินการตามกำลังงบประมาณที่ได้รับแต่ละปีติดต่อกันมาจนบัจจุบัน ครั้นการบูรณะสุโขทัยได้ดำเนินไปมากพอควรแล้ว กรมศิลปากรจึงจัดให้มีการประชุมสัมนาทางโบราณคดีขึ้นที่จังหวัดนี้ ระหว่างวันที่ ๒๘ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของสุโขทัย และ

นำความคิดเห็นที่ได้จากการประชุมสัมนา มาเป็นแนวทางในการบูรณะโบราณวัตถุสถานในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดใกล้เคียงต่อไป ปรากฏว่าได้รับผลดีเป็นอย่างยิ่ง จึงได้รวบรวมคำบรรยายในการสัมนาครั้งนั้น รวมทั้งข้อภิปรายและข้อสรุปต่าง ๆ จัดพิมพ์ออกเผยแพร่ในวาระอันเป็นศุภมงคลที่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงพระเมตตาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเบิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ในวันนี้

ในการสำรวจ ขุดแต่ง และบูรณะโบราณวัตถุสถานในจังหวัดสุโขทัยนี้ ได้พบศิลปวัตถุเพิ่มขึ้นอีกมากมาย ทั้งขนาดใหญ่และเล็ก เช่น พระพุทธรูปและพระพิมพ์สมัยต่าง ๆ ทั้งที่ทำด้วยสัมฤทธิ์ ดินเผา เครื่องเคลือบ และผงเกสรดอกไม้ โดยเฉพาะพระพิมพ์ต่าง ๆ นั้นมีเป็นจำนวนมากและซ้ำแบบกัน อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้กรมศิลปากรเบิดการรับบริจาคเงินสมทบกองทุนโบราณคดี โดยมอบพระพิมพ์

ที่ขุดค้นได้ให้เป็นการสมนาคุณ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้รับเงินบริจาค ๘๓๕,๖๘๕.๕๐ บาท (แปดแสนสามหมื่นห้าพันหกร้อยแปดสิบห้าบาทห้าสิบสตางค์) และโดยที่พิจารณาเห็นว่าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ขุดค้นได้ในจังหวัดสุโขทัยมีเป็นจำนวนมาก สมควรจะได้ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขึ้นเก็บรักษาและจัดตั้งแสดงเป็นสถาบันการศึกษา ให้นักเรียน นักศึกษาและประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ เป็นประโยชน์ส่วนรวมและเผยแพร่สืบไป กรมศิลปากรจึงได้ดำเนินการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้น ณ ที่นี้ โดยมอบให้ น.ส. จันทร์ลัดดา บุณยมานพ สถาปนิก กองสถาปัตยกรรมเป็นผู้ออกแบบ มีนายช่างผู้เชี่ยวชาญของกรมศิลปากรช่วยตรวจแก้แบบ เป็นอาคารทรงไทย ๒ ชั้น สูง ๑๘.๕๐ เมตร กว้าง ๒๖.๕๐ เมตร ยาว ๓๘.๐๐ เมตร มีเนื้อที่ในชายคาประมาณ ๘๑๒.๐๐ ตารางเมตร และจัดทำบริเวณส่วนหนึ่งให้เป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งด้วย การก่อสร้างได้เริ่มเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๐๓ โดยช่างของหน่วยศิลปากรที่ ๓ จังหวัดสุโขทัย เป็นผู้

ดำเนินการก่อสร้างเอง ส่วนช่างไม้ ช่างปูน และกรรมกร ใช้จ้างแรงงานในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดใกล้เคียง และซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการก่อสร้างไว้เสียเอง เช่นเครื่องผสมคอนกรีต เครื่องตัดเหล็ก เครื่องกำเนิดไฟฟ้าและเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะช่างได้คำนวณราคาปานกลางของการก่อสร้างอาคารหลังนี้ไว้ว่า ถ้าหากดำเนินการก่อสร้างโดยวิธีเรียกประมูลประกวดราคาจะเป็นเงินประมาณ ๑ ล้าน ๓ แสนบาท กรมศิลปากรเห็นว่า ถ้ากรมศิลปากรเป็นผู้ก่อสร้างเสียเอง คงจะได้ประโยชน์มากกว่า เพราะที่หน่วยศิลปากรที่ ๓ นี้ มีช่างก่อสร้างของกรมศิลปากรประจำอยู่แล้ว ทั้งจะได้เครื่องมือเครื่องใช้ในการก่อสร้างที่เป็นถาวรวัตถุไว้เป็นประโยชน์แก่ราชการต่อไปในภายหน้า และเป็นการช่วยเหลือผึกหัดให้เกิดมีช่างผีมือขึ้นในท้องถิ่น เป็นผลพลอยได้อีกทางหนึ่งด้วย

อาคารพิพิธภัณฑ์หลังนี้ได้ก่อสร้างเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ในระยะเริ่มแรก ใช้เงินกองทุนโบราณคดีของกรมศิลปากรที่ได้มาจากการบริจาคของ

ประชาชน ดังที่ได้กราบบังคมทูล จำนวน ๔๙๖,๕๔๔.๙๘ บาท (สี่แสนเก้าหมื่นหกพันห้าร้อยสี่สิบสี่บาทเก้าสิบแปดสตางค์) ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ สำนักงบประมาณได้อนุมัติงบประมาณการก่อสร้างสมทบให้อีก ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาทถ้วน) และในปี พ.ศ. ๒๕๐๕—๒๕๐๖ กรมศิลปากรได้จ่ายเงินกองทุนโบราณคดีสมทบเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมอีก ๒๙๓,๙๗๘.๐๑ บาท (สองแสนเก้าหมื่นสามพันเก้าร้อยเจ็ดสิบแปดบาทหนึ่งสตางค์) รวมเป็นเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๑,๒๙๐,๕๒๒.๙๙ บาท (หนึ่งล้านสองแสนเก้าหมื่นห้าร้อยยี่สิบสองบาทเก้าสิบเก้าสตางค์) เมื่อการก่อสร้างใกล้จะสำเร็จเรียบร้อยในกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๖ กรมศิลปากรได้มอบให้ ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล ภัณฑารักษ์เอก กองโบราณคดี กับนายทิพา สังขะวัฒนะ นายช่างศิลปโท แผนกช่างตกแต่ง กองสถาปัตยกรรม พิจารณาการตกแต่งและจัดตั้งศิลปโบราณวัตถุให้เหมาะสมแก่ตัวอาคารและต้องตามหลักวิชาการจัดพิพิธภัณฑ์ ในการนี้กรมศิลปากรได้ใช้เงินงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๗ จำนวน ๓๘,๔๓๐.๐๐ บาท (สามหมื่นแปด-

พันสี่ร้อยสามสิบบาทถ้วน) และจ่ายจากเงินกองทุนโบราณคดีอีก ๒๒๘,๖๕๐.๐๐ บาท (สองแสนสองหมื่นแปดพันหกร้อยห้าสิบบาทถ้วน) รวมเป็นเงิน ๒๖๗,๐๘๐.๐๐ บาท (สองแสนหกหมื่นเจ็ดพันแปดสิบบาทถ้วน)

ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่จัดตั้งแสดงในอาคารพิพิธภัณฑ์นี้ นอกจากจะได้มาจากการขุดค้นพบ ตามที่ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบบังคมทูลพระกรุณามาข้างต้นนั้นแล้ว ยังได้มาจากศาลากลางจังหวัดสุโขทัย ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ดำรัสสั่งให้กระทรวงมหาดไทยได้รวบรวมเก็บรักษาไว้แต่ก่อนและที่พระราชประสิทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดราชธานี จังหวัดสุโขทัย ได้รับพระกระแสรับสั่งจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ให้รวบรวมและมอบให้กรมศิลปากรจัดตั้งเป็นสาขาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดราชธานี มาแต่เดิม นำมารวบรวมจัดตั้งแสดงไว้ด้วยกัน

ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ นั้น ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้เคยมี

พระบรมราชโองการว่า โบราณวัตถุและศิลปวัตถุของท้องถิ่นใด ก็ควรจะเก็บรักษาและตั้งแสดงไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ถือเป็นหลักสำหรับปฏิบัติตลอดมา ในขณะที่ยังไม่สามารถจะก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์และจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นได้ในจังหวัดต่าง ๆ ก็ได้พยายามก่อสร้างและจัดตั้งในจังหวัดที่มีโบราณสถานโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุมาก ๆ ก่อน เช่นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี และสุโขทัยนี้ เป็นต้น และจะได้พยายามขยายออกไปในท้องที่จังหวัดอื่น ๆ ตามลำดับความสำคัญและตามกำลังงบประมาณที่จะได้รับต่อไป โดยเฉพาะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำจังหวัดสุโขทัยนี้ ได้ขนานนามว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง” เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและประกาศอัจฉริยคุณของพ่อขุนรามคำแหง มหาราช พระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์พระร่วง ซึ่งครองกรุงสุโขทัยเป็นองค์ที่ ๓ และได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาติไทยเป็นอเนกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ทรงเป็นผู้

ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๒๖ ทำให้ชาติไทย เราได้มีอักษรประจำชาติใช้เป็นของตนเองโดยเฉพาะ ไม่ต้องยืมตัวอักษรในภาษาของชาติอื่นมาใช้ เช่นประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศ

บัดนี้ ได้ศุภมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขออัญเชิญใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงเบิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง เพื่อเป็นศรีสง่าแก่จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียงในอาณาบริเวณนี้ และเพื่อเป็นสิริสวัสดิมงคลแก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินี้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนผู้ใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินี้ เป็นสถาบันศึกษาหาความรู้สืบไป.

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ประกาศสังเวยพระร่วงเจ้า
ในพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง
จังหวัดสุโขทัย

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗

ศรีสิทธิชัยมงคลวิมลฤกษ์รุ่ง แสงทองพุ่งอร่าม เหลืองเรืองพื้นทิฆัมพร กรมศิลปากรมีกมลจิตคิดสร้าง สรรค์ อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ "รามคำแหง" เพื่อแสดงพระเกียรติคุณแห่งราชวงศ์พระร่วงเจรญศกด ซึ่งครอบครองอาณาจักรสุโขทัยรุ่งพระฤทธิ์ คือพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ต้นราชวงศ์ สืบมาถึงองค์พระมหาธรรมราชาที่สี่ พระราชวงศ์นี้มีพระคุณหนุนไทยให้ก้าวหน้า คลี่แผ่นฟ้าออกไปให้กว่ากว้าง ถางแผ่นดินออกไปให้ไกลสุด เกิดอัจฉริยบุรุษเรืองพระนาม คือพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งทรงเป็นนักปราชญ์และนักรบ ยืนพิภพแผ่พระคุณอดุลยเดชเด่นประจักษ์ ตามหลักศิลาจารึกบอกราชประวัติไว้ไม่ไหลหลง ว่าพระองค์เป็นพระลูกพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ผู้รังสฤษฎ์อาณาจักร

สุโขทัย เมื่อเจริญพระวัยได้สิบเก้าปี ขุนสามชนเจ้าเมือง
ฉอดดอดเข้าตีเมืองตาก ข่าวหลากถึงพระกรรณ
พระราชบิดา คุมพลขันธ์กลั่นกล้ากราวออกรณรงค์ ทัพ
ฉอดกลับเกลื่อนตรงเข้าตีแตกพ่าย พระลกชายขับ
พระคเชนทร์เผ่นเข้าบุกพล ชนช้างชนะขุนสามชนใน
สนาม ทัพฉอดขามคร้ามพระเดชระเห็จหนี พระบิดาดี
พระทัยประทานนาม “รามคำแหง” เหตุแข็งสงคราม
รามรื่นราชหฤทัยพระบิตุเรศ เป็นขุนพลวิเศษสมัตถ์
แสนแก่นกษัตริย์ถนัดรบ ชิงพิภพได้เมืองม้าช้างและ
นางนายมาถวายพระบิตุราช เมื่อพระชนกนาถเสด็จ
สวรรคต โอรสพระองค์ใหญ่ได้ครองพระนคร นามกร
ขุนบานเมืองเรืองพระยศสืบสันตติวงศ์ พระรามคำแหง
แรงฤทธิรงค์ทรงภักดีด้วยเจ้าพี่ผู้ทรงศักดิ์ เที่ยวปราบ
ปรปักษ์ได้หัวเมืองถวายเบื้องบทรัช อย่างปฏิบัติแก่
พระบิตุเรศเกศวสุนธราธาร ขุนบานเมืองสวรรคตสู่
สัคคาลัย พระรามคำแหงได้เสวยราชย์ เถลิงอาสน์
สุโขทัยโดยราชประเพณี ราชไพรีสี่ทิศไม่อาจคะนองลอง
พระเดช ไท้ทุกด้าวท้าวทุกเทศที่บ่เคยเป็นอริราช ก็
แต่งสุวรรณมาลาศมาประณตบทเรณู ที่เป็นราชศัตรูหลู่

พระฤทธิ์คิดมิชอบ ก็ยกพยุหโยธีไปตีตอบให้หมอบราบ
ที่เคยมีมิตรภาพก็รับเป็นพระสหายไม่เบียดเบียน สุโขทัย
ไร้เสี้ยนเสียดอุระประเทศ ขยายราชอาณาเขตออกใหญ่
กว้างทั่วทิศ ด้วยบารมีของพระองค์ทรงคำชู คิดฟื้น
ฟูวัฒนธรรมนำไทยเข้าสู่แสงสว่าง ทรงสร้างอักษรไทย
ให้อ่านเขียนไม่เพี้ยนผิดภาษา เรียนสืบมาจนถึงกาล
ปัตยุบัน อักษรนั้นเป็นครูคนทั่วประเทศ เป็นสมบัติ
วิเศษของชาติไทย ทั้งได้ทรงนำพุทธศาสน์ลัทธิสถิรวาท
ลังกาวงศ์ มาดำรงในไทยประเทศ เลือกสังฆเชษฐชิน-
บุตรทรงคุณวุฒิเป็นครูสอนศาสนา สร้างพระพุทธปฏิมา
แบบอัฏฐารส ปรากฏเป็นปางสุโขทัยวิไลเลิศลักขณา
ตั้งพระแท่นมนังคศิลาในบ่าตาล ถึงดิถีวารสิบสี่สิบห้า
ค่ำเป็นกำหนด นิมนต์พระสงฆ์ทรงสิกขาบทมานั่งเทศน์
วันพิเศษเสด็จขึ้นนั่งเหนือมนังคศิลาบาต ประทาน
ราโชวาทแก่พสกนิกร ชี้ทางจรสู่สวรรค์ศิวาลัย สุโขทัย
สมัยพระองค์ทรงครอบครอง จึงเป็นดั่งประทีปทองส่อง
ตั้งอยู่กลางแปลง บรรเจิดแสงแจกกระจายพรายพร่าง
สว่างทั่วจตุรทิศ ทางข้างเศรษฐกิจของบ้านเมือง ทรง
บำรุงพุ่งเพื่องด้วยพระราชดำริชอบ ให้เลิกเก็บจังกอบ

ภาษีปากด่าน สินค้าผ่านเข้าออกทั้งนอกในได้ติดต่อ
เป็นพระราชกุศโลบายให้เกิดก่อสินค้าค่าคุ้มเมือง เทเข้า
ถ่ายออกอย่เนืองเนืองไม่ขาดสาย โภคทรัพย์นับแหล่
หลายไหลลงดื่นประเทศ ด้วยพระเดชพระผดุงจึ่งพุ้ง
เพื่อง ข้างประชาชนพลเมืองก็ทรงเหลือบชำเลือง
พระเนตร สังเกตทุกข์ขุกเข็ญเป็นถ้อยเป็นความ ทรง
พยายามดับทุกข์ด้วยยุกติธรรม กระดิ่งใหญ่ไว้ประจำ
ปากประตูพระราชวัง สำหรับลั่นสั่นสั่งถึงพระองค์ ให้
เสด็จออกมาทรงรับเรื่องร้องทุกข์ พระทรงรับปรับเป็น
ยุกติธรรมรำงับเหตุ สรรพเภทเรื่องร้ายมลายสูญ ราษฎร
สิ้นอาดูรไม่เดือดใจ มีความเป็นไทยแก่ตัวทั่วทุกคน
ด้วยเหตุพระองค์ทรงภูวดลบำรุงเลี้ยง จึ่งแข่งเคียงคู่
หน้าไม่อาภัพ ไทยจึ่งนับว่าพระองค์ทรงเป็นบิตุราช
ถนอมเลี้ยงประชาชาติเช่นโอรสเกิดแต่อก ทรงหยิบยก
สมบัติคืนแผ่นดินใหญ่ให้ปกครอง ไทยทั้งผองระลึก
พระคุณอย่ไม่ร้ร้าง จึ่งสร้างพิพิธภัณฑสถาน ฯ
รามคำแหงอุทิศถวาย ตั้งเครื่องตังวายหลายอย่างต่าง
ด้วยวรามิส วิจิตรด้วยแจกันพานดอกไม้สด อลงกตด้วย
พัสตราภรณ์ อลงกรณ์ด้วยฉัตรธงตรงตามระเบียบ

สำรับเรียบเทียบพระที่มีทั้งคาวหวาน เชิญพระองค์ทรง
พิมานมาศสวรรค์ พร้อมพระราชวงศ์ทรงพิมาน
กัญจโนภาส แบ่งภาคผาดผยองล่องลงมาเสวยพระกระ-
ยาหาร แล้วประทานพรประสิทธิ์แก่ชาวสุโขทัย นิราศ
ภัยไกลพยาธิขาดลำเค็ญ ทุกเช้าเย็นสุขใจไร้รำคาญ
ประกอบการงานราษฎร์และงานหลวง สำเร็จดั่งดวงใจ
ตั้งทุกนางนาย จะค้าขายจ่ายทรัพย์ออกทำทุน ทรัพย์
เก่าหนุนทรัพย์ใหม่ไหลหลั่งมา จะทำไร่ไถนาอย่ารู้แล้ง
ต้นข้าวแตงผลหมากรากไม้งาม ออกตามฤดูเดือนอย่า
เคลื่อนคลาด อีกพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ "รามคำแหง"
สถิตแหล่งสุโขทัยขวัญใจเมือง สิ่งของทองเงินเดินเนื่อง
มาสู่บุญ ขอคุณพระรัตนตรัยนิรัติศัยบุญเกษตร อีก
สรรพเทเวศประเวศสวรรค์ ช่วยป้องกันเอกราช
ราชบัลลังก์ สถิตยั่งยืนอยู่เป็นคู่ชาติ อีกพระบาทสมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรง
พระเจริญสิริวิลาศศุภสวัสดิ์จตุรพิธพร ประชากรทั่ว
ราชอาณาจักรอยู่แหล่งหลักเจริญศรีทรัพย์ทวีคูณ สืบ
สกูลเรืองวงศ์ดำรงชาติ อีกบรรดาข้าราชการที่มาสมัคร
สโมสร จงเจริญด้วยจตุรพิธพรทั้งสี่ ประสบสุขประเสริฐ

ศรีทุกถ้วนหน้าด้วยพระบารมีบุญ ขอพระวรุณเทวราช อาสน์ภุชงค์ ขับเมฆฝนหล่นลงตามฤดูกาล พสุธาธาร ชุ่มชื่นพื้นบริสุทธิ์ ขอพระวัสสันตเทพบุตรช่วยเนรมิต พรรณไม้ไพจิตรแจกช่ออรชร แสดงดอกออกสลอน ระรื่นรสสุคนธา ปวงประชาชาวไทยได้สูดกลิ่นระริน รื่นทางฤดี สโมสรสามัคคีเสพสุขเกษมสันต์ ดุจอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ — เทอญ.

นายหรีด เรืองฤทธิ์ เปรียญ

ประพันธ์

อันสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูบูรณะโบราณวัตถุสถาน

ในจังหวัดสุโขทัย

ของ

นายกฤษณ์ อินทโกศัย

รองอธิบดีกรมศิลปากร

สภาพของเมืองเก่าสุโขทัยก่อนการบูรณะ เป็นป่าใหญ่เต็มไปด้วยต้นไผ่และรุกขชาติน้อยใหญ่ปกคลุมโบราณสถานรกครึ้มอยู่ทั่วไป มีสัตว์ป่านานาชนิด เช่น เก้ง หมี เสือปลา วิ่งเพ่นพ่าน และสิ่งที่ควรสังเวชใจอย่างยิ่ง ก็คือพระเจดีย์ถูกผู้แสวงหาทรัพย์ขุดเจาะเพื่อหาโบราณวัตถุที่บรรจุไว้ภายในอยู่ทั่วไปทุกแห่งหน และเป็นการขุดอย่างจงใจทำลายมิได้เสียดายโบราณสถาน พระเจดีย์บางองค์ถูกรื้อผ่ากลางออกไป เหลืออยู่เพียงซีกเดียว กรุงสุโขทัยซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงอันรุ่งโรจน์ของไทยมาแต่ก่อนกาล ได้ถูกทำลายและทอดทิ้งให้เป็นเมืองร้างดังกล่าวอยู่ตลอดเวลาอันยาวนาน แม้กรมศิลปากร

จะได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานบางแห่งในจังหวัดสุโขทัย แต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ แต่ก็คงประกาศรวม ๆ ไป และไม่มีกำลังพอที่จะดำเนินการสำรวจและขุดแต่งบูรณะครั้นต่อมาในสมัยรัฐบาล ฯ พณ ฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการฟื้นฟูบูรณะกรุงสุโขทัยให้เป็นที่ศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทย และคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ตั้งผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและท่านผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเป็นกรรมการดำเนินงานร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งกรมศิลปากรอยู่ในคณะกรรมการนั้นด้วย และได้เริ่มดำเนินงานขุดแต่งบูรณะโบราณสถานแต่วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๔๙๖ จึงขอกล่าวโดยสรุปถึงการดำเนินงานของกรมศิลปากรในการฟื้นฟูบูรณะสุโขทัยมาจนได้มีการสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหงขึ้น ณ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

เริ่มแรกกรมศิลปากรได้ดำเนินงานขุดแต่งเนินปราสาทและวัดมหาธาตุ ด้วยการถางป่าแล้วขุดสำรอกดินและอิฐหักที่ทับถมอยู่บนโบราณสถานออก เมื่อเสร็จ

งานขุดแต่งแล้วก็ถึงขั้น “บูรณะ” เพื่อให้โบราณสถานนั้นคงเป็นที่ศึกษาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมต่อไป เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินงานเป็นทอด ๆ ไปดังนี้ คือ เนินปราสาท วัดมหาธาตุ วัดศรีสวาย วัดชนะสงคราม วัดสระศรี วัดศรีชุม ฯลฯ โดยลำดับ

เนื่องจากกรุงสุโขทัยมากมูลไปด้วยสิ่งสถาปัตยกรรมทุกแห่งทุกหน ควรจะเรียกได้ว่าเต็มบ้านเต็มเมือง นอกจากเมืองเก่าสุโขทัยแล้วก็ยังมีที่เมืองศรีสัชชนาลัยในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัยอีกมากมาย แต่ละแห่งงดงามแสดงออกซึ่งศิลปและวัฒนธรรมอันสูงส่งของไทย การดำเนินงานขุดแต่งจึงต้องทำด้วยความประณีตและระมัดระวังเป็นพิเศษ มิให้โบราณสถานนั้น ๆ ชอกช้ำ บางคราวขาดความระมัดระวังหรือพลั้งเผลอไปขุดถูกตัวโบราณสถานเข้า เสียงจอบเสียมกระทบกับอิฐหรือศิลาแลง ดังสะเทือนเสมือนกระทบเข้าไปในหัวอก ฉะนั้นจึงต้องใช้เวลาขุดและระมัดระวังมากกว่าการทำงานธรรมดา เช่น ขุดถนน ขุดคลอง เมื่อเริ่มงานที่แรกชาวบ้านที่เข้ามารับจ้างเป็นคนงานขุดแต่งต่างพากันขบขันเกรียวกราว เมื่อเห็นเจ้าหน้าที่สั่งให้พวกตนหยุดขุดขณะ

ที่ใกล้จะถึงตัวโบราณสถาน แล้วเจ้าหน้าที่ก็เหลาไม้ไผ่ให้แบนคล้ายเสียมเข้าไปขุดคุ้ยดินทีละเล็กละน้อยด้วยตนเอง ยิ่งพอถึงตัวโบราณสถานก็ทิ้งไม้ไผ่ใช้แปรงปัดดินแทน แม้แต่เจ้าหน้าที่ทางบ้านเมืองบางท่านที่มาช่วยคุมคนงานบูรณะ ก็บ่นว่าพวกกรมศิลปากรทำงานเหมือนกลัวงานจะเสร็จ จอบเสียมมีก็ไม่เอา ใช้ไม้ขุดใช้แปรงปัดแล้วเมื่อไหร่งานจะเสร็จเล่า แต่ต่อ ๆ มาทั้งเจ้าหน้าที่และคนงานทั้งหลายก็เข้าใจเหตุที่ต้องทำเช่นนั้น ในระยะหลัง ๆ คนงานก็สามารถทำตามแบบนี้ได้เองโดยไม่ต้องบอก การบูรณะก็เช่นเดียวกัน ต้องพินิจพิเคราะห์กระทำตามหลักวิชาบูรณะโบราณสถาน ใช่ว่าจะพอกอิฐพอกปูนก่อเข้าไปเหมือนสร้างของใหม่ การที่ต้องใช้ความประณีตเป็นพิเศษขุดแต่งบูรณะโบราณสถานสุโขทัยที่มีอยู่มากมายดังกล่าวแล้ว กรมศิลปากรจึงต้องใช้เวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖ จนถึงบัดนี้ เป็นเวลาถึง ๑๐ ปี จึงพลิกป่าพลิกดินให้โบราณสถานปรากฏรูปร่างขึ้นมาได้ดูได้ชมกันดังที่เห็นอยู่ และคาดว่าโดยสภาพแห่งกำลังงบประมาณที่ได้รับอยู่ในปัจจุบันคงจะต้องใช้เวลาอีกไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี จึงจะเสร็จสมบูรณ์ทั้งที่เมืองเก่าสุโขทัย

และที่เมืองศรีสัชชนาลัย เว้นแต่จะได้รับงบประมาณและความร่วมมือยิ่งขึ้น

เนื่องในการขุดแต่งดังกล่าวมา ได้พบโบราณวัตถุศิลปวัตถุ เช่น พระพุทธรูป เครื่องสังกโลก หมกจมอยู่ในดินที่พอกพูนโบราณสถานเป็นจำนวนมาก โบราณวัตถุศิลปวัตถุเหล่านี้รอดมือผู้ขุดแสวงหาทรัพย์แต่ก่อนเหลือตกมาเป็นของราชการได้ ก็เพราะจมอยู่ในดิน ถ้าหากอยู่ในกรุภายในองค์เจดีย์ ก็คงสูญเสียไปหมดแล้ว สาเหตุที่วัตถุเหล่านั้นจมดินอยู่ สันนิษฐานว่าเดิมคงตั้งอยู่ตามฐานเจดีย์ เมื่อเจดีย์หักพังลงมาก็กลบเข้าไว้ โดยเฉพาะพระพุทธรูป ได้พบมากตามข้างฐานพระประธานในโบสถ์วิหารที่ปรักหักพัง นอกจากนั้นก็ได้พบกรุใต้ฐานเจดีย์บางองค์ที่ดินกลบอยู่มาก ๆ ผู้ร้ายขุดเจาะไม่ถึง กรุเหล่านี้บรรจุพระพิมพ์ที่เรียกกันว่าพระเครื่องเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ดี โบราณวัตถุศิลปวัตถุที่ได้จากการขุดแต่งครั้งนี้ แม้จะมีจำนวนมากพอควรก็ตาม แต่ถ้าเทียบส่วนกับจำนวนของในกรุภายในองค์เจดีย์ที่ถูกพวกผู้ร้ายขุดขนเอาไปแล้ว ก็ประมาณว่าทางราชการได้ไว้เพียง

๕ % อีก ๙๕ % ผู้ร้ายได้ไป เมื่อนึกถึงสมบัติมหาศาลที่ผู้ร้ายขนเอาไปแล้วก็เป็นเรื่องเศร้าใจ โบราณวัตถุศิลปวัตถุที่ได้จากการขุดแต่งบูรณะครั้งนี้ ต้องแยกย้ายเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานวัดราชธานีบ้าง ที่ศาลากลางจังหวัดสุโขทัยบ้าง เก็บไว้ที่ทำการหน่วยศิลปากรที่ ๓ ตำบลเมืองเก่าบ้าง เพราะไม่มีสถานที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งกว้างใหญ่พอที่จะเก็บรวมไว้ได้แห่งเดียวหมด นี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กรมศิลปากรต้องคิดที่จะสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขนาดใหญ่ขึ้นที่จังหวัดสุโขทัย ประกอบกับเมื่อสมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพครั้งทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และตลอดจนทรงดำรงตำแหน่งนายกราชบัณฑิตยสภา พระองค์ทรงสนพระทัยเรื่องโบราณคดีและการพิพิธภัณฑ์มาก เสด็จไปหัวบ้านหัวเมืองไหน ก็โปรดสั่งขอให้เจ้าบ้านผ่านเมืองและพระภิกษุสงฆ์ช่วยกันรักษาโบราณสถาน และเสาะหาโบราณวัตถุศิลปวัตถุเข้ามาเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ในพิพิธภัณฑสถาน ขณะนั้น พระราชประสิทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดราชธานี จังหวัด

สุโขทัย ยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระครูวินิจฉัยพุทธบัญญัติ มีศรัทธาในพระดำรัสชักชวนของสมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงเอาใจใส่ช่วยดูแลโบราณสถานแทนราชบัณฑิตยสภา โบราณสถานแห่งใดถูกผู้ร้ายขุดเจาะก็รีบบอกเข้ามายังราชบัณฑิตยสภา สมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ก็โปรดมอบหมายให้ท่านพระครูวินิจฉัยพุทธบัญญัติไปเก็บรวบรวมวัตถุที่ผู้ร้ายยังเอาไปไม่หมดมาเก็บรักษาไว้ที่วัดราชธานี นอกจากนั้น เมื่อท่านพระครูเห็นว่า โบราณวัตถุศิลปวัตถุซึ่งเก็บอยู่ที่อื่นไม่เป็นการปลอดภัย ถ้าพอจะเก็บเอามาได้ ท่านก็เก็บเอามารวมไว้ที่วัดราชธานี จนมีโบราณวัตถุศิลปวัตถุมากขึ้นตามลำดับ ราชบัณฑิตยสภาจึงได้มอบหมายให้ท่านเป็นตัวแทนจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานในสังกัดของราชบัณฑิตยสภาขึ้นที่วัดราชธานี เรียกว่า พิพิธภัณฑสถานประจำจังหวัดสุโขทัย และโดยที่ท่านพระครูเอาใจใส่ในกิจการโบราณคดีเป็นอย่างดีตลอดมา ท่านจึงได้เลื่อนสมณศักดิ์จากพระครูเป็นพระราชาคณะมีสมณศักดิ์ว่า “พระ

โบราณวัตถาจารย์" ซึ่งขณะนี้ได้เลื่อนเป็นที่พระราชประสิทธิคุณ พิพิธภัณฑสถานที่วัดราชธานีนี้ ใช้กุฎีสงฆ์เป็นเรือนไม้หลังไม่ใหญ่นักเป็นที่จัดตั้ง ด้วยกาลเวลาที่ล่วงมา พิพิธภัณฑสถานเรือนไม้หลังนี้ก็ชำรุดทรุดโทรมลงโดยลำดับ ประกอบกับมีการสร้างอาคารไม้ให้เช่าเป็นร้านค้าใกล้ชิดกับพิพิธภัณฑสถาน ถ้าหากเกิดอัคคีภัยในละแวกนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ก็จะต้องถูกเพลิงไหม้ด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย ทั้งความคร่ำคร่าของอาคารไม่เป็นที่ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย นี่เป็นอีกเหตุหนึ่งที่ทำให้กรมศิลปากรคิดสร้างพิพิธภัณฑสถานให้มั่นคงแข็งแรงและใหญ่โต พอที่จะขนย้ายโบราณวัตถุจากวัดราชธานี และจากแหล่งเก็บรักษาแห่งอื่น มารวมเก็บรักษาไว้ได้

แต่ความคิดของกรมศิลปากรที่จะสร้างพิพิธภัณฑสถานไม่เป็นอันสำเร็จไปได้ เพราะในขณะนั้น ขอตั้งงบประมาณไปยังไม่ได้ผล โดยสถานะการเงินของรัฐบาลไม่อำนวย จึงเกิดความคิดที่จะขอให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของสมบัติเหล่านั้นช่วยกันบริจาคเงินสร้างสถาน

ที่เก็บรักษาให้ปลอดภัย ซึ่งทางราชการจะมอบพระพิมพ์ที่ขุดได้ให้เป็นการสมนาคุณ มากน้อยสูงต่ำตามอัตราที่บริจาค กรมศิลปากรจึงได้ทำเรื่องเสนอขออนุมัติท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯ ซึ่งท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็ได้โปรดอนุมัติให้ดำเนินการได้เป็นที่น่าชื่นชมยินดียิ่งที่ประชาชนมีศรัทธาบริจาคเงินสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นจำนวนถึงแปดแสนสามหมื่นห้าพันหกร้อยแปดสิบห้าบาทห้าสิบสตางค์ สามารถสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานได้หลังหนึ่งสำเร็จแต่ยังไม่ครบรูปอาคารตามแบบแปลน ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ กรมศิลปากรจึงได้ขอตั้งงบประมาณสร้างต่อเป็นจำนวนเงินอีกห้าแสนบาท ซึ่งก็ได้รับความเมตตาจากรัฐบาลอนุมัติให้ด้วยดี อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้จึงสำเร็จรูปดังที่ปรากฏอยู่ และทางราชการได้ขนานนามว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง” เพื่อเป็นราชานุสรณ์ถึงพ่อขุนรามคำแหง มหาราช กษัตริย์ผู้ก่อกำเนิดชาติไทยให้เป็นปึกแผ่นยืนยงมาจนทุกวันนี้

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

หอสมุดแห่งชาติ

อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ได้สำเร็จรูปดังที่เป็นอยู่ แต่ยังขาดเครื่องอุปกรณ์ของพิพิธภัณฑสถาน เช่น ตู้ใส่โบราณวัตถุ แท่นตั้งโบราณวัตถุ และเครื่องอุปกรณ์อื่น ๆ กรมศิลปากรก็ได้อาศัยเงินบริจาคของประชาชนที่เก็บรวมไว้เป็นกองทุนโบราณคดี ส่วนกลางมาจัดสร้างสิ้นเงินไปประมาณสองแสนบาทเศษ กรมศิลปากรจะเว้นเสียมิได้ที่จะต้องขอขอบคุณประชาชนทุกท่านที่บริจาคเงินโดยทั่วกัน และหวังว่าท่านก็คงจะอนุโมทนาในการกระทำของกรมศิลปากรครั้งนี้ด้วย.

ศิลปสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙–๒๐)

ของ

หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล

ศิลปแบบสุโขทัยเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยเป็นอิสระ ไม่ขึ้นแก่ขอม เมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๐ ไปจนถึงราว พ.ศ. ๒๐๐๐ แม้ว่าอาณาจักรสุโขทัยต้องสูญเสียอิสรภาพแก่อาณาจักรอยุธยาไปในราว พ.ศ. ๑๙๒๐ ก็ตาม ระยะของศิลปสุโขทัยที่สวยงามอย่างแท้จริงนั้นคงอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๕๐ ถึง พ.ศ. ๑๙๒๐ ศิลปแบบสุโขทัยอาจจัดได้ว่าเป็นศิลปไทยที่มีลักษณะเป็นของตนเองและงดงามที่สุด โดยเฉพาะในด้านการสร้างพระพุทธรูป ในสมัยนี้สุโขทัยได้ติดต่อรับพุทธศาสนาลัทธิหินยานนิกายลังกาวงศ์มาจากเกาะลังกา เหตุนั้นอิทธิพลของศิลปลังกาจึงมีต่อศิลปสุโขทัยบ้าง แต่ส่วนมากมีอยู่แก่สถาปัตยกรรมยิ่งกว่าประติมากรรม พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางลีลาที่ดูได้รอบด้านของสมัยสุโขทัย

(รูปที่ ๑) งดงามไม่แพ้ประติมากรรมชิ้นเอกอื่น ๆ ในโลก และอาจจัดได้ว่าเป็นการคิดค้นของไทยโดยเฉพาะ เพราะในศิลปของชาติอื่นจะมีก็แต่เพียงเป็นภาพจำหลักนูนเท่านั้น

เชื่อกันว่าพระพุทธรูปรุ่นแรกของศิลปสมัยสุโขทัย ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ส่วนใหญ่คงสร้างด้วยปูนปั้นและมีวงพระพักตร์กลม เป็นต้นว่า พระอัฏฐารส บนเขาสะพานหิน พระอัจนะในวิหารวัดศรีชุม นอกเมืองสุโขทัยเก่า แต่พระพุทธรูปดังกล่าวนี้ได้ซ่อมใหม่เสียแล้วทั้งสององค์ นอกจากนี้ก็มีพระพุทธรูปปูนปั้นในคูหารอบพระเจดีย์องค์ใหญ่ ณ วัดช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย ซึ่งคงสร้างขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง (รูปที่ ๒)

ตั้งแต่สมัยพระเจ้าเลอไทยและลิไทย ราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา จึงมีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์มากขึ้น พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ของสุโขทัยมีอยู่เป็นจำนวนมาก และอาจแบ่งออกได้เป็น ๕ หมวดดังนี้ คือ

๑. **หมวดใหญ่** ซึ่งมีอยู่ทั่วไป มีลักษณะพระรัศมีเป็นแบบเปลวเพลิง ขมวดพระเกศาเล็กแหลม บางครั้งวาดเป็นจุดแหลมอยู่กลางพระนลาฏ พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่ง พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐบางเล็ก พระหนุเป็นปม มีรอยขีดอยู่บนพระศอ พระองค์อ่อนช้อย ปลายชายจีวรยาวลงมาถึงพระนาภีและทำเป็นลายเขี้ยวตะขาบชอบทำปางมารวิชัย นิ้วพระหัตถ์เหมือนคนธรรมดาขัดสมาธิราบ ฐานเป็นหน้ากระดานเรียบไม่มีบัว (รูปที่ ๓) รัศมีเป็นเปลวบนพระเกตมาลานั้น ศิลปสโขทัยอาจได้รับแบบอย่างมาจากพระพุทธรูปลังกา พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางลีลาที่สวยงามของสุโขทัย (รูปที่ ๑) ก็จัดอยู่ในแบบนี้

๒. **หมวดกำแพงเพชร** มีลักษณะดวงพระพักตร์ตอนบนกว้างกว่าตอนล่างมาก แต่ส่วนอื่น ๆ ก็ยังคล้ายกับหมวดใหญ่ (รูปที่ ๔)

๓. **หมวดพระชินราช** เปลวบนยอดพระเกตุมาลาค่อนข้างสูงกว่าหมวดใหญ่ พระพักตร์ค่อนข้างกลม

พระปรางอวบ พระองค์ดูแข็งกระด้างกว่าหมวดใหญ่ นิ้ว พระหัตถ์ทั้งสี่มักมีปลายเสมอกัน บางครั้งฐานเป็นฐานบัว หมวดนี้เชื่อกันว่าเริ่มสร้างครั้งแผ่นดินพระเจ้าลิไทย ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา (รูปที่ ๕)

๔. หมวดวัดตระกวน หรือ หมวดเบ็ดเตล็ด

หมวดนี้เป็นหมวดพระพุทธรูปแบบสุโขทัยที่มีศิลปแบบเชียงแสนเข้ามาปนอยู่มาก บางองค์มีลักษณะชายสังฆาฏิหรือจีวรสั้น พระนลาฏแคบ แต่พระองค์และฐานมักเป็นแบบสโขทัย ที่เรียกว่าแบบวัดตระกวนนั้น เพราะได้พบพระพุทธรูปสุโขทัยแบบแปลก ๆ เหล่านี้เป็นครั้งแรกที่วัดตระกวน ในเมืองสุโขทัยเก่า (รูปที่ ๖) พระพุทธรูปสัมฤทธิ์แบบสุโขทัยที่มีอิทธิพลของศิลปลังกาเข้ามาปนอยู่และจัดอยู่ในหมวดวัดตระกวนนี้ อาจเป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์แบบสุโขทัยรุ่นแรกก็ได้ (รูปที่ ๗)

๕. หมวดหลัง พระพุทธรูปสัมฤทธิ์สุโขทัยหมวดหลังมักหล่อเป็นพระพุทธรูปประทับยืน ปางประทานอภัย พระพักตร์ไม่สำแดงออกซึ่งชีวิตจิตใจ พระองค์

ค่อนข้างแข็งกระด้าง แต่ก็ยังคงรักษาลักษณะของศิลป
สุโขทัยไว้บ้าง เป็นต้นว่า ปลายชายจีวรยาวลงมาถึง
พระนาภี ทำเป็นลายเขี้ยวตะขาบ (ถ้ามี) และปลายขอบ
เบื้องล่างของจีวรใกล้พระบาทม้วนเข้าหากันทั้งสองข้าง
(รูปที่ ๘) พระพุทธรูปแบบนี้คงหล่อขึ้นตั้งแต่พุทธ-
ศตวรรษที่ ๒๐ ลงมา

สำหรับพระพุทธรูปสุโขทัยที่มีอิทธิพลศิลปลังกา
ปนนั้น ที่สำคัญที่สุดก็คือ พระพุทธสิหิงค์ ในพิพิธภัณฑ-
สถานแห่งชาติ พระนคร (รูปที่ ๙) พระพุทธสิหิงค์
นั้นตามตำนานกล่าวว่าได้มาจากเกาะลังกาในรัชกาล
พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ หรือพ่อขุนรามคำแหง มหาราช
เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ แต่ลักษณะฝีมือช่างที่เห็น
ปรากฏอยู่เป็นศิลปไทยปนลังกา จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าโดย
เหตุที่เคยไปประดิษฐานในแคว้นต่าง ๆ หลายแห่ง จึง
อาจถูกขัดแต่งจนกลายเป็นพระพุทธรูปแบบฝีมือไทย
หรือองค์เดิมสูญหายไปเสีย จึงหล่อขึ้นแทนใหม่ในสมัย
สุโขทัยนี้ก็ได้

ในสมัยสุโขทัย ชอบสร้างพระพุทธรูป ๔ อิริยาบถ คือ นั่ง นอน ยืน เดิน พระพุทธรูปสุโขทัยที่สลักด้วยศิลาก็มีบ้างเหมือนกัน ที่ปั้นด้วยปูนเป็นพระพุทธรูปและสวยงามอย่างยิ่งนั้น อยู่ที่วัดตระพังทองหลาง นอกเมืองสุโขทัยเก่าด้านตะวันออก (รูปที่ ๑๐) เป็นรูปพระพุทธองค์กำลังเสด็จลงจากดาวดึงส์ ในสมัยนี้มีเครื่องปูนปั้นที่ใช้ประดับอาคารอยู่เป็นจำนวนมาก สำหรับพระพิมพ์สมัยสุโขทัยก็มีทั้งที่ทำด้วยดินเผาและโลหะ ที่น่าชมก็คือ พระพิมพ์พระพุทธรูปปางลีลาหรือที่เรียกกันเป็นสามัญว่าพระกำแพงเขย่ง (รูปที่ ๑๑)

ในสมัยสุโขทัย นิยมทำพระพุทธบาทตามแบบลังกา ด้วย มีทั้งทำด้วยศิลา (รูปที่ ๑๒) และสัมฤทธิ์ พระบาทสัมฤทธิ์ที่สำคัญคือพระพุทธบาทสัมฤทธิ์ ที่ได้มาจากวัดเสด็จ จังหวัดกำแพงเพชร และปัจจุบันนี้รักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สำหรับจิตรกรรมสมัยสุโขทัยแม้มีตัวอย่างเหลือให้เห็นอยู่น้อย (รูปที่ ๑๓) แต่ภาพสลักแผ่นหินบนเพดานอุมงค์วัดศรีชุม นอกเมือง

สุโขทัยเก่าด้านเหนือ เกี่ยวกับเรื่องชาดกต่าง ๆ (รูปที่ ๑๔) ก็เป็นพยานถึงศิลปในการทำภาพสลักลายเส้นในสมัยนี้ได้เป็นอย่างดี

ในสมัยนี้มีการหล่อเทวรูปสัมฤทธิ์ขึ้นหลายองค์ เป็นต้นว่า รูปพระอิศวร พระอุมา พระนารายณ์ (รูปที่ ๑๕) พระหริหระ คือพระอิศวรและพระนารายณ์ผสมกันเป็นองค์เดียว และพระพรหม ลักษณะพระพักตร์ก็เหมือนกับพระพุทธรูปสุโขทัยหมวดใหญ่นั่นเอง ต่างกันแต่เครื่องแต่งองค์เท่านั้น เครื่องแต่งองค์เหล่านี้คงได้รับอิทธิพลมาจากเทวรูปของขอมบ้าง ได้ค้นพบเทวรูปศิลาแบบขอมที่ศาลตาผาแดงในเมืองสุโขทัยเก่าเป็นเทวรูประหว่างศิลปแบบนครวัดและบายน (พุทธศตวรรษที่ ๑๗ – ๑๘) ๕ องค์ (รูปที่ ๑๖)

ในสมัยสุโขทัย มีการทำเครื่องถ้วยชามด้วยดินเผาเคลือบที่เรียกว่าเครื่องสังกโลก คงได้รับอิทธิพลมาจากช่างจีน และได้ส่งออกไปขายเป็นสินค้าขาออกไกล ๆ เป็นต้นว่า ที่ประเทศญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย

จนกระทั่งถึงเกาะบอร์เนียว ไม่ได้ทำเฉพาะเครื่องถ้วย ชามและตุ๊กตา (รูปที่ ๑๗) เท่านั้น แต่ได้ทำของเกี่ยวแก่พระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า รูปครุฑ (รูปที่ ๑๘) ซึ่งใช้เป็นเครื่องตกแต่งโบสถ์วิหารด้วย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๑ เป็นต้นมา ปรากฏว่ามีผู้นำแบบเครื่องสังกโลกของสุโขทัยขึ้นไปทำกันอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย

สำหรับพระเจดีย์แบบสุโขทัย อาจแบ่งออกได้ตามลักษณะใหญ่ ๆ เป็น ๓ แบบ คือ

๑. เจดีย์แบบสุโขทัยแท้ ไม่มีที่อื่นเหมือน ทำฐานเป็น ๔ เหลี่ยม ๓ ชั้น ตั้งซ้อนกันขึ้นไป แล้วถึงองค์เจดีย์เหลี่ยมย่อมุข ยอดเป็นทรงพุ่มข้าวบิณฑ์เลียนแบบบัวตูม เป็นต้นว่า พระเจดีย์องค์ใหญ่ที่วัดมหาธาตุ กลางเมืองสุโขทัยเก่า (รูปที่๑๙) และพระเจดีย์องค์กลางที่วัดเจดีย์เจ็ดแถวเมืองศรีสัชชนาลัย

๒. เจดีย์ทรงกลมแบบลังกา คงได้อิทธิพลมาจากลังกาพร้อมกับพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ พระเจดีย์วัดช้างล้อม (รูปที่ ๒๐) ก็จัดอยู่ในจำพวกนี้

๓. เจดีย์แบบศรีวิชัยและลังกาผสมกัน คือเจดีย์ที่มีฐานสูงทำเป็น ๔ เหลี่ยม บางทีก็มีคูหาตั้งพระพุทธรูปด้วย บางทีก็ไม่มี ตอนบนพระเจดีย์เป็นทรงกลมแบบลังกา (รูปที่ ๒๑) อิทธิพลของศิลปศรีวิชัยคงจะขึ้นมาปรากฏยังอาณาจักรสุโขทัยในรัชสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์หรือพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อมีการติดต่อกับเมืองนครศรีธรรมราช

นอกจากนี้ เจดีย์แบบศรีวิชัยแท้ ๆ ก็ยังมาปรากฏขึ้นในศิลปสุโขทัยอีกด้วย เป็นต้นว่า มณฑปวัดเขาใหญ่ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย สถาปัตยกรรมของพุทธศาสนาแบบสุโขทัยที่เลียนแบบลพบุรี คือเป็นรูปปรางค์ขอม แต่แก้เป็นปรางค์ไทย คือทำให้ทรงสูงชะลูดขึ้นกว่าเดิม ก็มีอยู่เช่นเดียวกัน เป็นต้นว่าที่วัดศรีสวายเมืองสโขทัยเก่า และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองชะเลียง อำเภอศรีสัชชนาลัย (รูปที่ ๒๒)

สำหรับโบสถ์วิหารสมัยสุโขทัยนั้น บางแห่งก็แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปลังกาในสมัยโปโลนนารุวะ

(พุทธศตวรรษที่ ๑๔ — ๑๙) มาก ดังจะเห็นได้จากซากวิหารพระอัฏฐารส วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก โดยทั่วไปวิหารสมัยสุโขทัยจะใหญ่กว่าโบสถ์ ผนังก็มักเจาะเป็นช่องลูกกรงเล็ก ๆ แทนหน้าต่าง วิหารวัดศรีชุมสร้างด้วยแผนผังแปลกประหลาด คือมีผนัง๒ชั้น มีบันไดเป็นอุมงค์อยู่กลาง ซึ่งอาจเดินขึ้นไปได้จนถึงด้านหลังพระพุทธรูปและหลังคา (รูปที่ ๒๓)

นอกจากนี้ ในสมัยสโขทัยยังมีการตัดเอาแท่งศิลามาประกอบเป็นรั้วเลียนแบบเครื่องไม้อีก เป็นต้นว่า รั้วที่วัดเชตุพน นอกเมืองสุโขทัยเก่าด้านใต้ และรั้วรอบพระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองชะเลียง อำเภอศรีสัชชนาลัย (รูปที่ ๒๔)

แม้ว่าศิลปสุโขทัยคงอยู่ชั่วระยะเวลาอันสั้น แต่อิทธิพลของศิลปสุโขทัยก็แพร่ขยายไปอย่างกว้างขวางมาก ทั้งทางภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย เหตุนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าศิลปสุโขทัยเป็นศิลปที่สำคัญที่สุดในบรรดาศิลปไทย.

นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง

จังหวัดสุโขทัย

ของ

ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล

เมื่อท่านเข้ามาในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราม-คำแหง จังหวัดสุโขทัย ทางประตูหน้า ด้านเหนือ ท่านจะเห็นพระพุทธรูปปางลีลาแบบสุโขทัยสวยงาม ตั้งอยู่ตรงกลาง การที่จัดตั้งพระพุทธรูปองค์นี้ไว้เป็นประธานในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ก็เพราะเหตุว่า พระพุทธรูปปางลีลาที่ดูได้รอบด้าน เป็นการคิดค้นโดยเฉพาะของช่างสุโขทัย และเป็นวัตถุที่สวยงามอย่างยิ่ง ก่อนนั้นจะมีก็แต่ที่เป็นภาพสลักนูนต่ำหรือนูนสูงเท่านั้น พระพุทธรูปองค์นี้ย้ายมาจากวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ด้านหน้าพระพุทธรูปลีลาทางด้านขวาและซ้าย มีเทวรูปสุโขทัยตั้งอยู่ ๒ องค์ ด้านขวาของผู้เข้าชม (ทิศตะวันตก) คือรูปพระหริหระ ได้แก่พระ

นารายณ์และพระอิศวรผสมกันเป็นองค์เดียว ส่วนด้านซ้าย (ทิศตะวันออก) คือรูปพระนารายณ์ (รูปที่ ๑๕) ในสมัยสุโขทัยทั้งพระราชาและประชาชนนับถือทั้งพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์พร้อมกัน ประติมากรรมทั้ง ๓ รูปนี้คงหล่อขึ้นในราวปลายพุทธศตวรรษ ที่ ๑๙ เมื่อศิลปสุโขทัยกำลังเจริญอย่างเต็มที่

จากนี้เราจะเริ่มชมประติมากรรมทางด้านขวามือ คือทางผนังด้านตะวันตกของพิพิธภัณฑ์ ฯ ในขั้นแรกท่านจะเห็นแท่งหินสลักเป็นลายบัว ได้มาจากวัดศรีชุม นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศเหนือ และองค์พระพุทธรูปศิลาแบบทวารวดี ซึ่งได้มาจากเขาสะพานหิน นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศตะวันตก (รูปที่ ๒๔) พระพุทธรูปองค์นี้คงอยู่ในตอนต้นของศิลปทวารวดี เพราะเหตว่ายังรักษาท่าตรีภังค์ (เอียงตะโพก) ของศิลปอินเดียไว้ ตลอดจนขอบจีวรที่ตกลงมาจากข้อพระหัตถ์ซ้ายก็อ่อนสลวย วาดเป็นเส้นโค้งไม่แข็งกระด้างเป็นเส้นตรงดังพระพุทธรูปแบบทวารวดีในสมัยต่อมา ด้วยเหตุ

นั้น จึงอาจจัดอายุพระพุทธรูปแบบทวารวดีองค์นี้ไว้ได้ในตอนต้น คือ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ — ๑๒ และการที่มีพระพุทธรูปแบบทวารวดีปรากฏอยู่ที่เมืองสุโขทัย ก็หมายความว่าพระพุทธรูปแบบนี้อาจมีอิทธิพลต่อศิลปแบบสุโขทัยด้วย มีบางท่านกล่าวว่าท่าเอียงตะโพกนั้นอาจเป็นต้นเค้าให้ช่างสุโขทัยคิดสร้างพระพุทธรูปปางลีลาลอยตัวขึ้นก็ได้

ถัดจากนั้นเป็นองค์เทพธิดาศิลปแบบลพบุรี อายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๗ — ๑๘ ค้นพบที่ศาลตาผาแดงเมืองสุโขทัยเก่า (รูปที่ ๑๖) เทวรูปองค์นี้มีลักษณะเครื่องแต่งองค์คล้ายกับศิลปแบบนครวัดในประเทศกัมพูชามาก แสดงให้เห็นว่าได้รับอิทธิพลจากศิลปขอม และศิลปขอมก็อาจมีอิทธิพลแก่ศิลปสุโขทัยด้วย

ต่อมาเป็นโอ่งสังกโลก ๒ ใบ ใบด้านเหนือได้มาจากศาลากลางจังหวัดสุโขทัย และใบด้านใต้ได้มาจากเตาทุเรียงเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย ตรงกลางมีประตูเปิดออกไปยังลานทิศตะวันตก

ต่อไปทางด้านใต้ ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ มีองค์เทวรูปศิลาแบบลพบุรีขนาดใหญ่ ซึ่งขุดพบที่ศาลตาผาแดงอีก และอายุเวลาก็คงอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๗ – ๑๘ ด้านหน้าของผู้ชม (คือทิศใต้) มีพระพุทธบาทสี่รอย (คือของพระกกุสันธะ รอยหนึ่ง พระโกนาคม รอยหนึ่ง พระกัสสป รอยหนึ่ง และพระสมณโคดม อีกรอยหนึ่ง) พระพุทธบาทสี่รอยนี้เดิมอยู่ ณ วัดเขาพระบาทน้อย นอกเมืองสุโขทัยเก่าทิศตะวันตก (รูปที่ ๑๒) ต่อมาได้ย้ายไปอยู่ที่วัดบ้านนา แล้วกลับขึ้นไปประดิษฐานบนเขาพระบาทน้อยอีก จนกระทั่งบัจจุบันนำมารักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง พระพุทธบาทสี่รอยนี้ คงสร้างขึ้นในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เมื่อกำลังนิยมนับถือพระพุทธบาทจากลังกากันแพร่หลาย ทางด้านซ้ายมือ (ทิศตะวันออก) มีแผ่นศิลาบิดปากกร สลักลายบัว พบภายในพระเจดีย์ด้านทิศใต้ของวัดมหาธาตุ กลางเมืองสุโขทัยเก่า

จากนั้นเราจะเดินผ่านหน้าบันไดมายังด้านตะวันออกของอาคาร ในขั้นต้นจะเห็นทับหลังศิลาแบบลพบุรี

สลักเป็นรูปพระนารายณ์กำลังบรรทมสินธุ์อยู่เหนือพระยานาค มีดอกบัวผุดขึ้นมาจากพระนาภีและมีพระพรหมผู้สร้างโลกประทับอย่บนนั้น ที่ปลายพระบาทมีพระลักษมีชายาของพระนารายณ์กำลังประทับอยู่ และที่ปลายทับหลังด้านนี้มีภาพสลักรูปฤษีกำลังนั่งประนมมืออยู่ด้วย ทับหลังชิ้นนี้ได้มาจากวัดศรีสวาย ภายในเมืองสุโขทัยเก่า เป็นพยานหลักฐานว่าวัดศรีสวายนั้นเคยเป็นเทวสถานมาแต่ก่อน

ภายในห้องทางด้านใต้ของทับหลังชิ้นนี้ มีพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยจากเจดีย์วัดช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย (รูปที่ ๒) อาจสันนิษฐานได้จากศิลาจารึกว่าพ่อขุนรามคำแหงคงทรงสร้างพระเจดีย์องค์นี้ เหตุนั้นจึงอาจยึดถือได้ว่าพระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปสุโขทัยรุ่นแรก (ราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙) เบื้องหน้าพระพุทธรูปปูนปั้นมีพระพุทธรูปประทับยืนปางประทานอภัย ในปลายศิลปแบบสุโขทัย (ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐) ในสมัยสุโขทัย นิยม

สร้างพระพุทธรูป ๔ อิริยาบถ คือ นั่ง นอน ยืน เดิน กัน มาก ติดกับเสาด้านหน้าพระพุทธรูปองค์นี้ ตั้งไหสังกโลก และด้านหลังเสาคือทิศเหนือ มีเทวรูปพระนารายณ์ศิลา ผีมือช่างไทย อายุคงอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ – ๒๐ ได้มาจากวัดศรีสวายเมืองสุโขทัยเก่า (รูปที่ ๒๖) ทางทิศตะวันออกของเสามีหน้ากาล หรือหน้าราหูปูนปั้น ศิลปแบบสุโขทัย ย้ายมาจากศาลากลางจังหวัดสุโขทัย ติดอยู่กับผนังฉาก (รูปที่ ๒๗) และทางทิศเหนือของหน้ากาล ตั้งเทวรูปศิลาแบบลพบุรี ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับศิลปแบบบายนของขอม อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ได้มาจากวัดสี่เข่า จังหวัดนครสวรรค์ ถ้าเทวรูปองค์นี้ไม่ได้ถูกย้ายมาก่อนแล้ว ก็หมายความว่าอิทธิพลของศิลปขอมได้มาแพร่หลายอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ด้วย

ต่อจากนั้นเราจะเดินย้อนกลับมาทางทิศเหนือ ผ่านเสาทางด้านตะวันออก ซึ่งมีแผ่นศิลาจารึกเล็ก ๆ ชำรุดสลักเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยและจารึกภาษามคธและภาษาไทย เขียนด้วยอักษรไทยสมัย พ.ศ. ๑๙๐๐ กล่าวถึงชีผ้าขาวเพสสันดร (รูปที่๒๘) จารึกแผ่นนี้ได้มาจาก

วัดข้าวสาร ในเมืองสุโขทัยเก่า นายจิตร พ่วงแผน เป็นผู้มอบให้ ด้านหลังตู้ขายหนังสือและโต๊ะเจ้าพนักงานประจำพิพิธภัณฑ์ฯ จะเห็นมีแผ่นหินอ่อนจารึกถึงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗ และ บอกนามสถาปนิก ผู้ออกแบบก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ ฯ ไว้ด้วย ข้างนั้นมีรูปประติมาของพระราชประสิทธิคุณ (ทิม) เจ้าอาวาสวัดราชธานี จังหวัดสุโขทัย ผู้มีอุปการคุณแด่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง บรรดาวัตถุส่วนใหญ่ ที่จัดตั้งแสดงในพิพิธภัณฑ์ ฯ ก็เป็นของที่ท่านเป็นผู้รวบรวมและมอบให้

ต่อมาเราจะเดินลงไปยังห้องทางทิศตะวันออกซึ่งไว้รูปจำลอง ศิลาจารึก และแผนที่ ฯลฯ ตามทางท่านจะผ่านภาพปูนปั้นจำลองพระพุทธองค์เสด็จลงจากดาวดึงส์หลังจากเทศนาโปรดพระพุทธมารดาแล้ว ของเดิมอยู่ ณ วัดตระพังทองหลาง นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศตะวันออก (รูปที่ ๑๐) ภาพปูนปั้นภาพนี้จัดเป็นศิลปกรรมสุโขทัยที่งามที่สุดชิ้นหนึ่ง และคงปั้นขึ้นในตอนปลาย

พุทธศตวรรษที่ ๑๙ จากนั้นเราจะเดินไปยังห้องไว้ศิลาจารึก ศิลาจารึกเหล่านี้เป็นจารึกในสมัยสุโขทัย มีอยู่ ๔ หลัก หลักอื่น ๆ อยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร หลักหนึ่งเป็นรูปจำลองของศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มหาราช ซึ่งจารึกขึ้นใน พ.ศ. ๑๘๓๕ กล่าวถึงพระราชประวัติของพ่อขุนรามคำแหง มหาราช และเรื่องราวเกี่ยวกับราชอาณาจักรสุโขทัยในขณะนั้น หลักนี้เป็นจารึกสุโขทัยที่มีชื่อเสียงและมีผู้รู้จักมากที่สุด จารึกที่สำคัญรองลงมาในห้องนี้ก็คือจารึกแผ่นใหญ่รูปร่างคล้ายใบเสมา ได้มาจากวัดสรศักดิ์ในเมืองสุโขทัยเก่า จารึกภาษาไทย เมื่อ พ.ศ. ๑๙๕๕ กล่าวถึงนายอินทสรศักดิ์ไปขอที่ดินออกญาธรรมราชา เพื่อสร้างวัด จารึกแผ่นนี้สลักอย่างสวยงาม ที่ขอบโดยรอบสลักเป็นรูปเกล็ดพระยานาคและลายกลีบบัว ด้านหลังสลักเป็นพระพุทธรูปปางลีลา มีพระสาวกและเทวดากำลังประนมมืออยู่ ๒ ข้าง อีกหลักหนึ่งเป็นจารึกอักษรขอมโบราณ ภาษาบาลีและภาษาไทย พ.ศ. ๒๐๗๑ ได้จากเจดีย์วัดโบสถ์ จังหวัดสุโขทัย กล่าวถึงนายศรีโยธาออกบวช สร้างพระอารามและพระพุทธ-

รูป นายจิตร พ่วงแผน มอบให้ อีกหลักหนึ่งได้มาจากวัดสลัดได นอกกำแพงเมืองสุโขทัยทิศใต้ เป็นจารึกอักษรไทยภาษาไทย และอักษรขอม ภาษาบาลี กล่าวถึงปีเถาะ พ.ศ. ๑๙๔๒ สมเด็จพระราชเทวีทรงสร้างอโศการาม

ในห้องเล็กด้านตะวันออกของห้องไว้จารึก มีรูปจำลองภาพปูนปั้นพระพุทธรูปลีลาจากวัดพระศรีรัตน-มหาธาตุ เมืองชะเลียง อำเภอศรีสัชชนาลัย (รูปที่ ๒๙) พระพุทธรูปองค์นี้คงจะปั้นขึ้นในตอนต้นของศิลปแบบสุโขทัย (ราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙) ทั้งนี้เพราะเหตุว่าชายจีวรเป็นริ้วเช่นเดียวกับพระพุทธรูปปูนปั้นปางมาร-วิชัยที่ได้มาจากเจดีย์วัดช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย และตามที่ได้กล่าวมาแล้ว พระเจดีย์วัดช้างล้อมนั้นพ่อขุนรามคำแหง มหาราช คงทรงเป็นผู้สร้าง ในห้องใหญ่ไว้จารึกนี้ยังมีรูปจำลองพระพุทธรูปนาคปรกปูนปั้นจากวัดเจดีย์เจ็ดแถวเมืองศรีสัชชนาลัย และพระพุทธรูปโกลนสร้างด้วยศิลาแลงสำหรับใช้ปูนปั้นหุ้มภายนอกอีก องค์หลังนี้กล่าวว่าได้มาจากวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า นอกจากนี้ก็มีแผนที่แสดงโบราณสถานทั้งภายในและภายนอกเมือง

อก.095ช ป. 246542 เล่ม 1
ส 835ห

สุโขทัยเก่า ไหสังกโลก เจดีย์ขนาดเล็กจากวัดสระศรีภาย ในเมืองสุโขทัยเก่า และเครื่องประกอบทางสถาปัตยกรรม ในสมัยสุโขทัย เป็นต้นว่า เครื่องปูนปั้นประดับพระเจดีย์ แผ่นอิฐ กระเบื้อง ท่อน้ำ เครื่องเหล็ก ได้แก่ ห่วงยึด บานประตู ตาปู และเหล็กแกนยอดเจดีย์ ศิลาชนิดหนึ่งที่เรียกกันว่าข้าวตอกพระร่วง ตลอดจนส้วม

ต่อจากนี้จะขอพาท่านผู้ชมเดินขึ้นบันไดไปชั้นบน บนผนังข้างบันได ท่านจะเห็นมีแผ่นไม้จำหลักพระพุทธรูปปางมารวิชัยอย่ ๔ แผ่น ๓ แผ่นแรก (จากทิศตะวันออกไปตะวันตก) ได้มาจากถ้ำระฆัง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย และคงอยู่ในศิลปแบบสุโขทัยตอนปลาย (ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐) ส่วนแผ่นสุดท้าย (ทิศตะวันตก) นั้นได้มาจากบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล และเป็นศิลปแบบเชียงแสนอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เช่นเดียวกัน

ต่อจากนั้นเราจะเดินขึ้นมายังห้องโถงทางด้านตะวันออก แรกทีเดียวทางด้านขวามือ (ทิศใต้) จะเห็นมี

ตู้ไว้เทวรูป เครื่องปูนปั้น และดินเผา (ตู้ที่ ๑) น่าสังเกตว่าเทวรูปพระนารายณ์แบบสุโขทัย (ช่องที่ ๓ จากซ้ายหรือช่องกลาง) ชั้นบน (รูปที่ ๓๐) เทวรูปองค์กลางของช่องที่ ๔ ชั้นบน และกรเทวรูป (ช่องที่ ๕ ชั้นบน) นั้น ได้มาจากวัดศรีสวาย เมืองสุโขทัยเก่า ซึ่งเชื่อว่าเดิมเป็นเทวาลัยแล้วมาแปลงเป็นพุทธสถานในภายหลัง ซากเทวรูปเหล่านี้บรรจุอยู่ใต้ฐานพระพุทธรูปในวิหารหน้าพระปรางค์ แต่จะถูกทำลายและฝังไว้เมื่อใดหาทราบไม่ นอกจากนี้วัตถุที่น่าสนใจในชั้นนี้ก็มีเศียรพระอิศวรปูนปั้นมีพระพุทธรูปประทับนั่งอยู่ข้างบน ? (ช่องที่ ๑ ชั้นกลาง) รูปแรก (รูปที่ ๓๑) หน้าปูนปั้นครุฑและลิง (ช่องที่ ๒ และ ๔ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๓๒) และลายดินเผา (ช่องที่ ๑, ๓, ๕ ชั้นล่าง)

ต่อจากนั้นเราจะเดินต่อไปทางด้านตะวันออก ทางด้านขวามือ (ทิศใต้) มีพระพุทธรูปตั้งอยู่ ๓ องค์ เป็นพระพุทธรูปยืนปางประทานอภัย ๒ องค์ คือแบบสุโขทัยตอนปลาย (พุทธศตวรรษที่ ๒๐) และอู่ทองรุ่นที่ ๒

(พุทธศตวรรษที่ ๑๘ — ๑๙) นอกจากนี้ก็มีพระพุทธรูปสุโขทัยประทับนั่งปางมารวิชัย (พุทธศตวรรษที่ ๒๐) อีกหนึ่งองค์ ด้านหน้าคือทิศตะวันออกสุด เป็นพระพุทธรูปขนาดเล็กประทับยืนปางประทานอภัย ศิลปแบบอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ ๒๑)

ด้านซ้ายมือ (ทิศเหนือ) มีตู้ไว้พระพุทธรูป (ตู้ที่ ๒) สิ่งที่น่าสนใจมีพระพุทธรูปขนาดเล็กที่ได้มาจากวัดข้าวสาร ซึ่งอยู่ระหว่างวัดมหาธาตุและวัดศรีสวายภายในกำแพงเมืองสุโขทัยเก่า ปรากฏว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ รถขุดดินได้ขุดเกลี่ยดินทำถนน พบตุ่มใต้ดินข้างในบรรจุพระพุทธรูปขนาดเล็กไว้เต็ม เป็นแบบสุโขทัยทั้งหมวดใหญ่และหมวดวัดตระกวน แบบอู่ทอง และแบบเชียงแสนรุ่นหลัง องค์ที่อยู่ในแบบสุโขทัยหมวดใหญ่และสวยงามอย่างยิ่งอยู่ในตู้นี้ คือองค์ที่ ๒ ของแถวที่ ๒ ชั้นบน (รูปที่ ๓๓) นอกจากนี้ก็มีพระพุทธรูปแบบเชียงแสนจากวัดข้าวสารเช่นเดียวกัน (แถวที่๒ ชั้นกลางองค์ที่ ๑) (รูปที่ ๓๔) วัตถุอื่น ๆ ที่น่าสนใจก็มีเศียร

พระพุทธรูปปูนปั้นจากวัดพระพายหลวง (แถวที่ ๒ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๓๕) พระพุทธรูปสุโขทัยปางลีลา (แถวที่ ๕ ชั้นบน องค์ที่ ๑) และพระพุทธรูปสุโขทัยปางมารวิชัย จากวัดสระศรี (แถวที่ ๕ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๓๖)

ตู้ที่อยู่หลังตู้นี้ (ตู้ที่ ๓) จัดตั้งวัตถุที่น่าสนใจคือ พระพุทธรูปสุโขทัยปางมารวิชัย ๓ องค์ จากวัดข้าวสาร (แถวที่ ๒ ชั้นบน) พระพุทธรูปปางมารวิชัยแบบอู่ทองรุ่นที่ ๓ (พุทธศตวรรษที่ ๑๙ — ๒๐) และอู่ทองรุ่นที่ ๒ (พทธศตวรรษที่ ๑๘ — ๑๙) ซึ่งได้มาจากวัดข้าวสารเช่นเดียวกัน (แถวที่ ๒ ชั้นกลาง องค์ที่ ๑ และ ๒) (รูปที่ ๓๗) นอกจากนั้นก็มีลายปูนปั้นรูปหงส์จากวัดนางพญา อำเภอศรีสัชชนาลัย ซึ่งสวยงามมาก (แถวที่ ๒ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๓๘)

จากนี้เราจะเดินไปยังผนังไม้ด้านตะวันออก ตรงกลางมีพระพุทธรูปสุโขทัยสัมฤทธิ์ประทับนั่งปางมารวิชัยงดงามมาก ได้มาจากวัดลาวพันลำ เมืองสุโขทัยเก่า (รูปที่ ๓) พระราชประสิทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดราชธานี

จังหวัดสุโขทัย มอบให้ มีจารึกอักษรไทย ภาษาไทย ลักษณะตัวอักษรราว พ.ศ. ๑๙๐๐ บนฐานพระพุทธรูป ว่า “พระเจ้า, นายญี่บูญและแม่จันและนางเริ่มนางไรแล้ว เจ้าไส (ลูกคนที่ ๗) อรนนท์, ลูกชาย, สายใจ (ภรรยา)– ชื่อนางยอด ตูทั้งหลายขอพบพระศรีอาริยไมตรีเจ้านั้น” สองข้างพระพุทธรูป มีรูปจำลองภาพเขียนภายในพระเจดีย์ วัดเจดีย์เจ็ดแถว เมืองศรีสัชชนาลัย เป็นภาพเขียนในศิลปแบบสุโขทัยซึ่งหาได้ยากอย่างยิ่ง ซึ่งนายเพื่อหริพิทักษ์ อาจารย์ในคณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้จำลอง (รูปที่ ๑๓)

กลางห้องทางด้านนี้มีตู้พระพิมพ์ ๒ ตู้ แต่ละตู้แบ่งออกเป็น ๖ ช่อง ตู้ทางด้านตะวันออก จัดแสดงพระพิมพ์จากวัดต่าง ๆ ในบริเวณเมืองศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ๒ ช่อง พระพิมพ์จากวัดต่าง ๆ ในบริเวณเมืองสุโขทัยเก่า ๔ ช่อง ส่วนตู้ทางทิศตะวันตกจัดแสดงพระพิมพ์ดินเผา จากวัดมหาธาตุ ในเมืองสุโขทัยเก่า ๓ ช่อง พระพิมพ์ทองและชิน จากวัดมหาธาตุ ๑ ช่อง แม่พิมพ์

ในศิลปแบบสุโขทัย ๑ ช่อง และพระพิมพ์ซึ่งค้นพบที่วัดบ่ามะม่วง วัดศรีชุม วัดสะพานหิน วัดต้นจันทน์ วัดสระศรี และวัดพระพายหลวง บริเวณเมืองสุโขทัยเก่า ๑ ช่อง ทางทิศตะวันตกของตู้พระพิมพ์เหล่านี้มีตู้เล็ก ๆ ตู้หนึ่งตั้งอยู่ติดกับลูกกรง จัดแสดงสิ่งของที่ระลึกในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗

ทางด้านเหนือของตู้พระพิมพ์ มีตู้จัดแสดงศิลปวัตถุอีก (ตู้ที่ ๔) มีวัตถุที่น่าสนใจดังต่อไปนี้คือ พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปแบบอู่ทองรุ่นที่ ๒ (พุทธ-ศตวรรษที่ ๑๘ – ๑๙) ได้จากวัดมหาธาตุ กลางเมืองสุโขทัยเก่า (แถวที่ ๑) (รูปที่ ๓๙) พระพุทธรูปยืนปางประทานอภัย ศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) จากวัดข้าวสาร (แถวที่ ๒ ชั้นบน องค์กลาง) (รูปที่ ๔๐) พระพุทธรูปปางสมาธิ ศิลปลังกา (ราวพุทธศตวรรษ

ที่ ๑๙) ได้จากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๒ ชั้นกลาง องค์กลาง) (รูปที่ ๔๑) เครื่องประดับปูนปั้นทำเป็นซุ้ม มีพระพุทธรูปปางมารวิชัยอยู่ภายใน ศิลปสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้จากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๒ ชั้นล่าง) นอกจากนี้ก็มีพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปแบบสุโขทัยหมวดวัดตระกวน (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้จากวัดตระกวน (แถวที่ ๓ ชั้นบน) (รูปที่ ๖) พระพุทธรูปศิลาปางมาร-วิชัยขนาดเล็ก ๓ องค์ ศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) (แถวที่ ๔ ชั้นกลาง) องค์ที่ ๑ และ ๓ ได้มาจากวัดเขาพระบาทน้อย องค์ที่ ๓ มีจารึกอักษรไทยภาษาไทยลักษณะตัวอักษรราว พ.ศ. ๑๙๐๐ ว่า "พรออกเมนโปศเทพ" คือ พระพุทธรูปองค์นี้ ออกหมื่นโปสเทพ สร้าง (รูปที่ ๔๒) แถวที่ ๔ ชั้นล่าง มีปูนปั้นรูปพระสาวกประนมมือ ศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้มาจากวัดมหาธาตุ และแถวที่ ๕ ก็มี พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัยได้มาจากวัดสระศรี อยู่ในศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) เช่นเดียวกัน

หลังตู้ที่ ๔ คือตู้ที่ ๕ จัดแสดงวัตถุที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ คือ เจดีย์โลหะได้จากวัดสระศรี (แถวที่ ๑ ชั้นบน) ลายปูนปั้นเทพนม จากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๑ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๔๓) พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) จากวัดข้าวสาร (แถวที่ ๒ ชั้นบน องค์ที่ ๑) และจากวัดเขาพระบาทน้อย (แถวที่ ๒ ชั้นบน องค์ที่ ๒) ถัดนั้นลงมามีฐานพระพุทธรูปสลักด้วยงาซึ่งอาจเป็นศิลปแบบสุโขทัย และพระแก้วผลึก ๓ องค์ องค์ที่ ๑ และ ๒ (จากซ้าย) มาจากวัดมหาธาตุ ส่วนองค์ที่ ๓ ค้นพบใต้ฐานเดิมของพระศรีศากยมุนีในวัดมหาธาตุเช่นเดียวกัน แถวที่ ๒ ชั้นล่างสุด จัดแสดงวัตถุที่น่าสนใจ คือ หัตถ์พระพุทธรูปไม้ปางประทานอภัย ศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้มาจากวัดมหาธาตุ และพระเศียรพระพุทธรูปแบบอู่ทองรุ่นที่ ๑ (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ — ๑๘) สลักจากไม้เช่นเดียวกัน ได้มาจากวัดราชธานีจังหวัดสุโขทัย (รูปที่ ๔๔) วัตถุที่น่าสนใจในตู้นี้มีอีก คือ พระพุทธรูป

สัมฤทธิ์ปางมารวิชัยมีแผ่นหลังประกอบ ศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้มาจากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๔ ชั้นบน องค์ที่ ๒) ชั้นถัดลงมาเป็นรัศมีพระพุทธรูปแบบสุโขทัย ๓ องค์ องค์ที่ ๒ ได้มาจากวัดมหาธาตุ นอกจากนี้ก็มีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัยแบบเชียงแสน อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘—๑๙ ได้มาจากวัดสระศรี (แถวที่ ๕ ชั้นบน) (รูปที่ ๔๕) และเศียรพระพุทธรูปปูนปั้นซึ่งอาจเป็นศิลปแบบอู่ทองรุ่นที่ ๒ (พุทธศตวรรษที่ ๑๘—๑๙) ได้มาจากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๕ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๔๖)

ตรงข้ามกับตู้ที่ ๕ จะเห็นมีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ตั้งแสดงอยู่ ๔ องค์ องค์ที่น่าสนใจที่สุด คือ องค์ที่ ๒ จากซ้าย เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องปางสมาธิ ศิลปแบบอยุธยา อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ — ๒๑ ได้มาจากวัดราชธานี จังหวัดสุโขทัย พระราชประสิทธิคุณ เจ้าอาวาสเป็นผู้มอบให้ พระพักตร์ยังคงใกล้เคียงกับศิลปแบบสุโขทัยมาก (รูปที่ ๔๗)

ต่อจากนั้นเราจะเดินต่อมาทางทิศตะวันตก และทางด้านขวามือ จะเห็นตู้จัดแสดงวัตถุอีกใบหนึ่ง คือตู้ที่ ๖ มีสิ่งที่น่าสนใจภายในต้ดังต่อไปนี้ คือ รปพระร่วง พระลือ ซึ่งคงหมายถึงพ่อขุนรามคำแหง มหาราช และพระเจ้าลิไทยกษัตริย์ผู้มีพระนามโด่งดังในราชวงศ์พระร่วง (แถวที่ ๑ ชั้นบน) รูปทั้ง ๒ นี้ ความจริงก็คือพระพุทธรูปทรงเครื่องปางประทานอภัยนั่นเอง อาจหล่อขึ้นในสมัยอยุธยา (ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ — ๒๑) ก็ได้ ย้ายมาจากกุฏิ์พระร่วง หน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองชะเลียง อำเภอศรีสัชชนาลัย (รูปที่ ๔๘) ชั้นล่างมีลายรูปนาคปูนปั้น ๒ ชิ้นซึ่งได้มาจากวัดมหาธาตุ ชิ้นที่น่าสนใจคือชิ้นที่ ๒ เป็นลายตัวนาคแต่เศียรเป็นช้าง (รูปที่ ๔๙) นอกจากนี้ก็มี พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปแบบสุโขทัย หมวดวัดตระกวน (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้จากวัดข้าวสาร (แถวที่ ๒ ชั้นบน องค์ที่ ๑) และรูปพระสาวกยืนประนมมือ ได้มาจากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๒ ชั้นบน องค์ที่ ๔) พระพุทธรูปปางมารวิชัย แบบสุโขทัย หมวด

วัดตระกวน ๒ องค์ (แถวที่ ๒ ชั้นกลาง) พระพุทธรูปปางนาคปรกแบบลพบุรี (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘—๑๙) ได้มาจากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๓ ชั้นบน องค์ที่ ๒) พระพุทธรูปประทับยืนปางประทานอภัย แบบลพบุรี (พุทธศตวรรษที่ ๑๘—๑๙) ได้จากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๔ ชั้นล่าง) เศียรพระพุทธรูปหิน ศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้มาจากวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๕ ชั้นบน เศียรที่ ๒) และพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปสุโขทัย หมวดวัดตระกวน (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้จากวัดมหาธาตุ เช่นเดียวกัน (แถวที่ ๕ ชั้นล่าง)

ต่อจากนั้นจะเดินต่อมา และเห็นพระพุทธรูปประทับนั่งปางมารวิชัยอีก ๒ องค์ องค์ที่งามที่สุดคือองค์ทางตะวันออก เป็นศิลปแบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ได้มาจากวัดลาวพันลำ เมืองสุโขทัยเก่า พระราชประสิทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดราชธานีให้ (รูปที่ ๕๐)

ด้านหลังพระพุทธรูป ๒ องค์นี้ มีตู้อีกใบหนึ่งจัดแสดงวัตถุเป็นการชั่วคราว สำหรับสิ่งที่มีผู้มอบให้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง

สุดทิศตะวันตกทางด้านเหนือ จัดแสดงเครื่องไม้ ๓ ชิ้น คือ ประตูไม้สลักรูปเทวดาถือพระขรรค์ และเฟดานไม้จำหลัก ทั้ง ๒ ชิ้นอยู่ในปลายศิลปแบบอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ ๒๒ – ๒๓) และได้มาจากพระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองชะเลียง อำเภอศรีสัชชนาลัย อีกชิ้นหนึ่งเป็นแผ่นไม้สลักเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ได้มาจากศาลากลางจังหวัดสุโขทัย และคงอยู่ในราวปลายศิลปแบบอยุธยาเช่นเดียวกัน (รูปที่ ๕๑)

ณ มุมผนังด้านทิศตะวันตกจัดเป็นที่ตั้งตู้แสดงของที่ระลึกเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเบิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง คือริบบิ้น กรรไกรพร้อมทั้งหมอนรอง สมุดเยี่ยมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงลงพระปรมาภิไธยเหนือตู้เป็นพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตัดริบบิ้นเบิดอาคารพิพิธภัณฑ์ และแผงติดตั้งพระราชดำรัสทรงเบิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง กับคำกราบบังคมทูลรายงานของ ฯ พณ ฯ ม.ล. บีน มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗

ในบริเวณอาคารทางด้านตะวันตกนี้ ตรงกลางตั้งตู้จัดแสดงเครื่องสังกโลกชิ้นเอก ๆ อย่างสวยงาม (ตู้ที่๗) (รูปที่๑๗) ส่วนใหญ่ได้มาจากเตาทุเรียงเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย และมีวัตถุที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ คือ โถมีลาย ค้นพบใต้ฐานพระประธานในโบสถ์เก่า วัดตระพังทอง เมืองสุโขทัย (แถวกลาง ชั้นบน) โถมีลาย พบในพระเจดีย์วัดมหาธาตุ (แถวกลาง ชั้นล่าง) โถสูงจากเตาทุเรียงเกาะน้อย (แถวที่ ๓ ชั้นบน ใบที่ ๕) กะปก ๖ เหลี่ยม จากวัดศรีชม (แถวที่ ๓ ชั้นล่าง ใบที่ ๑) กวางจากเตาทุเรียงเกาะน้อย (แถวที่ ๓ ชั้นล่าง ชิ้นที่ ๒) และนาคจากวัดชนะสงคราม เมืองสุโขทัย (แถวที่ ๓ ชั้นล่าง ชิ้นที่ ๗) สองข้างของตู้นี้มีนาคสังกโลกขนาดใหญ่ ซึ่งใช้เป็นตัวลำยองของโบสถ์วิหาร สมัยสุโขทัย ตั้งอยู่ทางด้านเหนือ และปั้นลมสังกโลกรูปเทพนมตั้งอยู่ทางด้านใต้

สุดทางด้านใต้มีตู้จัดแสดงเครื่องสังกโลก เครื่องหินและสัมฤทธิ์ ในศิลปแบบสุโขทัย อีกใบหนึ่ง (ตู้ที่ ๘) มีวัตถุที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ คือ กะปุกกับชามติดกัน จาก

เตาทุเรียงเกาะน้อย (แถวที่ ๑ ชั้นกลาง ใบที่ ๔) เครื่องสัมฤทธิ์ เป็นต้นว่า คันฉ่อง เต้าปูน ตลับ และช้อน จากวัดศรีชุม วัดมหาธาตุ และวัดเจดีย์สี่ห้อง (แถวที่ ๑ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๕๒) เต้าปูนหิน และตลับหิน พบในเจดีย์รายวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๒ ชั้นล่าง) (รูปที่ ๕๓) แจกันพบในเจดีย์รายวัดมหาธาตุ (แถวที่ ๓ ชั้นบน) สิ่งที่น่าชมที่สุดที่เพิ่งค้นพบเมื่อเร็ว ๆ นี้ ก็คือเครื่องสังกโลกปั้นเป็นรูปครุฑ ขุดพบที่วัดมังกร จังหวัดสุโขทัย (แถวที่ ๓ ชั้นกลาง) (รูปที่ ๑๘) พานลายปลา พบที่เตาทุเรียงเกาะน้อย (แถวที่ ๔ ชั้นล่าง) แจกันศิลปจีนสมัยราชวงศ์ซ้อง (พุทธศตวรรษที่ ๑๕—๑๙) พบในเจดีย์ราย วัดชนะสงคราม (แถวที่ ๕ ชั้นบน) แจกันจากเตาทุเรียงสุโขทัย (แถวที่ ๕ ชั้นกลาง ใบที่ ๕) และเครื่องสัมฤทธิ์ (แถวที่ ๕ ชั้นล่าง)

เมื่อได้ชมโบราณวัตถุที่จัดแสดงบนชั้นบนของอาคารหมดสิ้นแล้ว เราก็จะเดินลงบันไดกลับมายังชั้นล่าง และจะเดินออกประตูทิศตะวันตกไปยังลานภายนอกทางด้านนั้น

บนลานจัดทำเป็นสวน และมีประติมากรรมตกแต่ง อยู่บ้างดังต่อไปนี้คือ ทางด้านขวามือ ด้านทิศเหนือ มีองค์เทวรูปศิลาแบบลพบุรี ซึ่งได้มาจากศาลตาผาแดง และมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๗—๑๘ กลางสระมีองค์เทวรูปขนาดเล็กซึ่งได้มาจากศาลตาผาแดงและมีอายุรุ่นเดียวกัน ขอบสระสองข้างมีไหสังกโลกตั้งอยู่ บนลานด้านใต้มีองค์พระพุทธรูปศิลาขนาดใหญ่ปางสมาธิ ซึ่งได้มาจากวัดพระพายหลวง นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศเหนือ และน่าเชื่อว่าเป็นรูป "พระชัยพุทธมหานาถ" พระพุทธรูปฉลองพระองค์ของพระเจ้าชัยวรรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔—หลัง พ.ศ. ๑๗๔๔) มหาราชองค์สุดท้ายแห่งประเทศกัมพูชา (รูปที่ ๕๔) พระเจ้าชัยวรรมันที่ ๗ ได้ทรงขยายอาณาเขตของประเทศกัมพูชาออกไปอย่างกว้างขวาง และได้ทรงส่งพระพุทธรูปฉลองพระองค์ไปประจำอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ภายในพระราชอาณาจักร ประติมากรรมรูปนี้เป็นเครื่องยืนยันอีกข้อหนึ่งว่า ก่อนที่พ่อขุนผาเมืองและพ่อขุนบางกลางท่าวจะรวมกำลังกัน

ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยขึ้นเป็นอิสระ พวกขอมคงจะตั้งศูนย์การครอบครองอยู่แถบวัดพระพายหลวงมาแต่ก่อน บนผนังของลานทางด้านใต้ยังมีตู้ปลาพระร่วงซึ่งเป็นปลาตามนิยายพื้นเมืองเรื่องพระร่วงอีกด้วย

ต่อจากนั้น เราอาจเดินลงบันไดด้านตะวันตกของลานและอ้อมไปยังหลังอาคารพิพิธภัณฑ์ ด้านหลังอาคารพิพิธภัณฑสถานจัดเป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งแสดงโบราณวัตถุสถานสมัยสุโขทัย เป็นต้นว่าแท่นหินจากวัดเขาพระบาทใหญ่ เตาทุเรียงจำลองเผาเครื่องถ้วยชาม และช้างประดับฐานเจดีย์จากที่ ๓ แห่ง คือ วัดช้างรอบ จังหวัดกำแพงเพชร วัดช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย และวัดช้างล้อม นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศตะวันออก

เป็นอันจบการนำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย แต่เพียงเท่านี้.

รูปที่ ๑ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางลีลา

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

พระระเบียงวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพ ฯ

สูง ๒๒๐ ซม.

Fig. 1 Bronze walking Buddha

Sukhothai style. 14th century A.D.

Gallery of Wat Benchamabopit, Bangkok.

Height 220 Cms.

รูปที่ ๒ พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย

จากวัดช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย ศิลปแบบสุโขทัย ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙
หน้าตักกว้าง ๑๑๐ ซม. สูง ๑๓๖ ซม.

Fig. 2 Stucco Buddha subduing Mara

From Wat Chang Lom, Sisatchanalai. Sukhothai style. Late 13th century A.D.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Width 110 Cms. Height 136 Cms.

รูปที่ ๓ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

จากวัดลาวพันลำ เมืองสุโขทัยเก่า ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
หน้าตักกว้าง ๘๑ ซม. สูง ๑๐๗ ซม.

Fig. 3 Bronze Buddha subduing Mara

From Wat Lao Panlam, Sukhothai. Sukhothai style. 14th century A.D.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Width 81 Cms. Height 107 Cms.

รูปที่ ๔ เศียรพระพุทธรูปสัมฤทธิ์

ศิลปแบบสุโขทัย หมวดกำแพงเพชร พุทธศตวรรษที่ ๑๙

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

สูง ๘๑ ซม.

Fig. 4 Bronze Buddha head

Sukhothai style. Kampaengpet school. 14th century A.D.
Bangkok National Museum.
Height 81 Cms.

รูปที่ ๕ พระพุทธชินราช

ศิลปแบบสุโขทัย หมวดพระชินราช ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก หน้าตักกว้าง ๒๗๕ ซม.

Fig. 5 Pra Putthachinarat

Sukhothai style. Chinarat school. Middle 14th century A.D.
Wat Pra Si Ratana Mahathat, Pisnulok. Width 275 Cms.

รูปที่ ๖ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

จากวัดตระกวน เมืองสุโขทัยเก่า

ศิลปแบบสุโขทัย หมวดวัดตระกวน พุทธศตวรรษที่ ๑๙

หน้าตักกว้าง ๓๑ ซม. สูง ๓๘ ซม.

Fig. 6 Bronze Buddha subduing Mara

From Wat Trakuan, Sukhothai.

Sukhothai style. Wat Trakuan school. 14th century A.D.

Width 31 Cms. Height 38 Cms.

รูปที่ ๗ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

ศิลปแบบสุโขทัย หมวดวัดตระกวน พุทธศตวรรษที่ ๑๙

พิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล

Fig. 7 Bronze Buddha subduing Mara

Sukhothai style. Wat Trakuan school. 14th century A.D.
Private collection, Bangkok.

รูปที่ ๘ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ประทับยืนปางประทานอภัย

ศิลปแบบสุโขทัย หมวดหลัง พุทธศตวรรษที่ ๒๐

ในพระมณฑป วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ

สูง ๑๗๖ ซม.

Fig. 8 Bronze standing Buddha dispelling fear

Late Sukhothai style. Late 14th century A.D.

In the *mondop* of Wat Mahathat, Bangkok.

Height 176 Cms.

รูปที่ ๙ พระพุทธสิหิงค์

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

หน้าตักกว้าง ๖๕ ซม. สูงเฉพาะองค์ ๘๒ ซม. สูงทั้งฐาน ๑๓๘ ซม.

Fig. 9 Pra Putthasihing

Bangkok National Museum.

Width 65 Cms. Height 82 Cms.; including pedestal, 138 Cms.

รูปที่ ๑๐ พระพุทธรูปปูนปั้นปางเสด็จลงจากดาวดึงส์

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

วัดตระพังทองหลาง นอกเมืองสุโขทัยเก่า

กว้าง ๑๗๐ ซม. สูง ๓๓๐ ซม.

Fig. 10 Buddha descending from Tavatimsa Heaven in stucco

Sukhothai style. 14th century A.D.

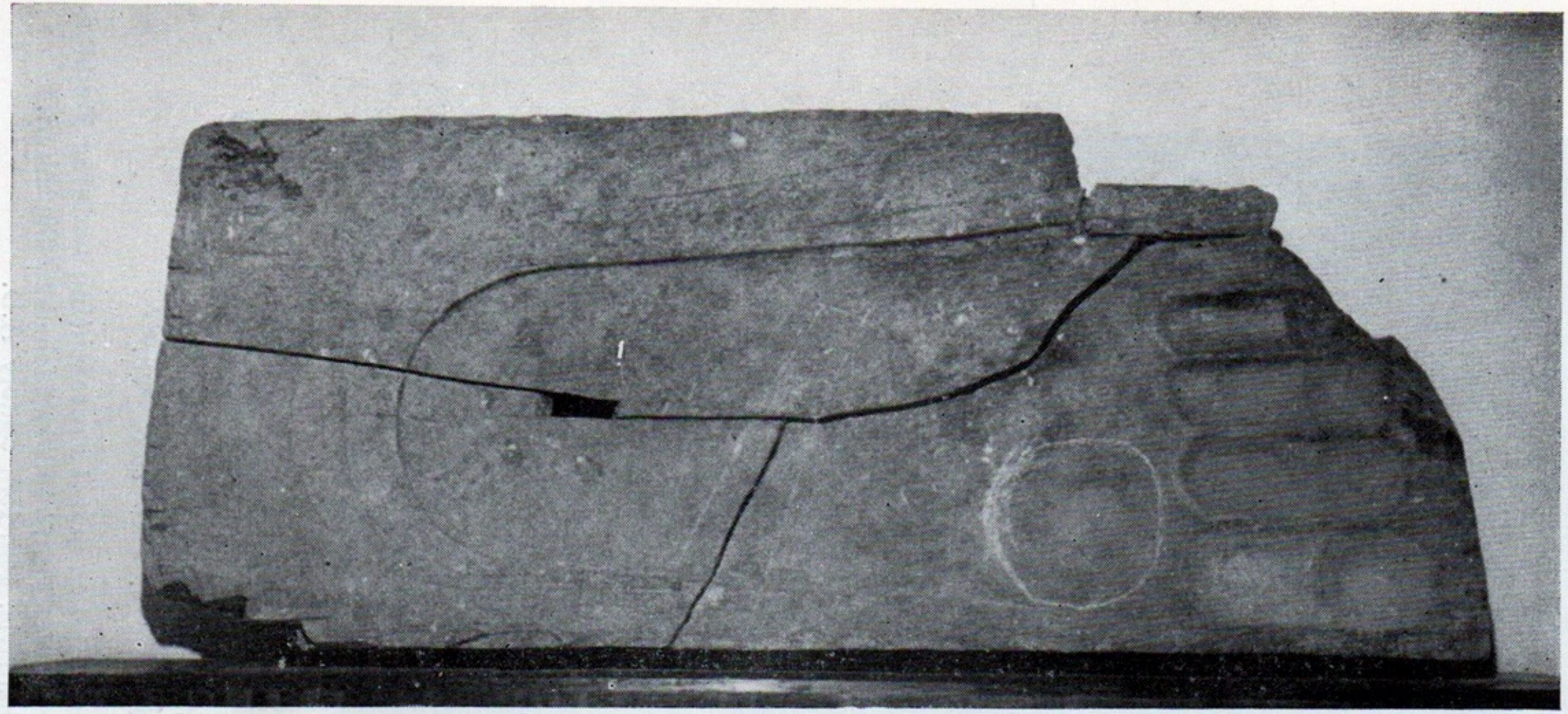
Wat Trapang Tonglang, Sukhothai.

Width 170 Cms. Height 330 Cms.

รูปที่ ๑๑ พระพิมพ์โลหะพระพุทธรูปปางลีลา
ขุดได้ในพระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี
ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙—๒๐
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
กว้าง ๑๑ ซม. สูง ๓๑.๕ ซม.

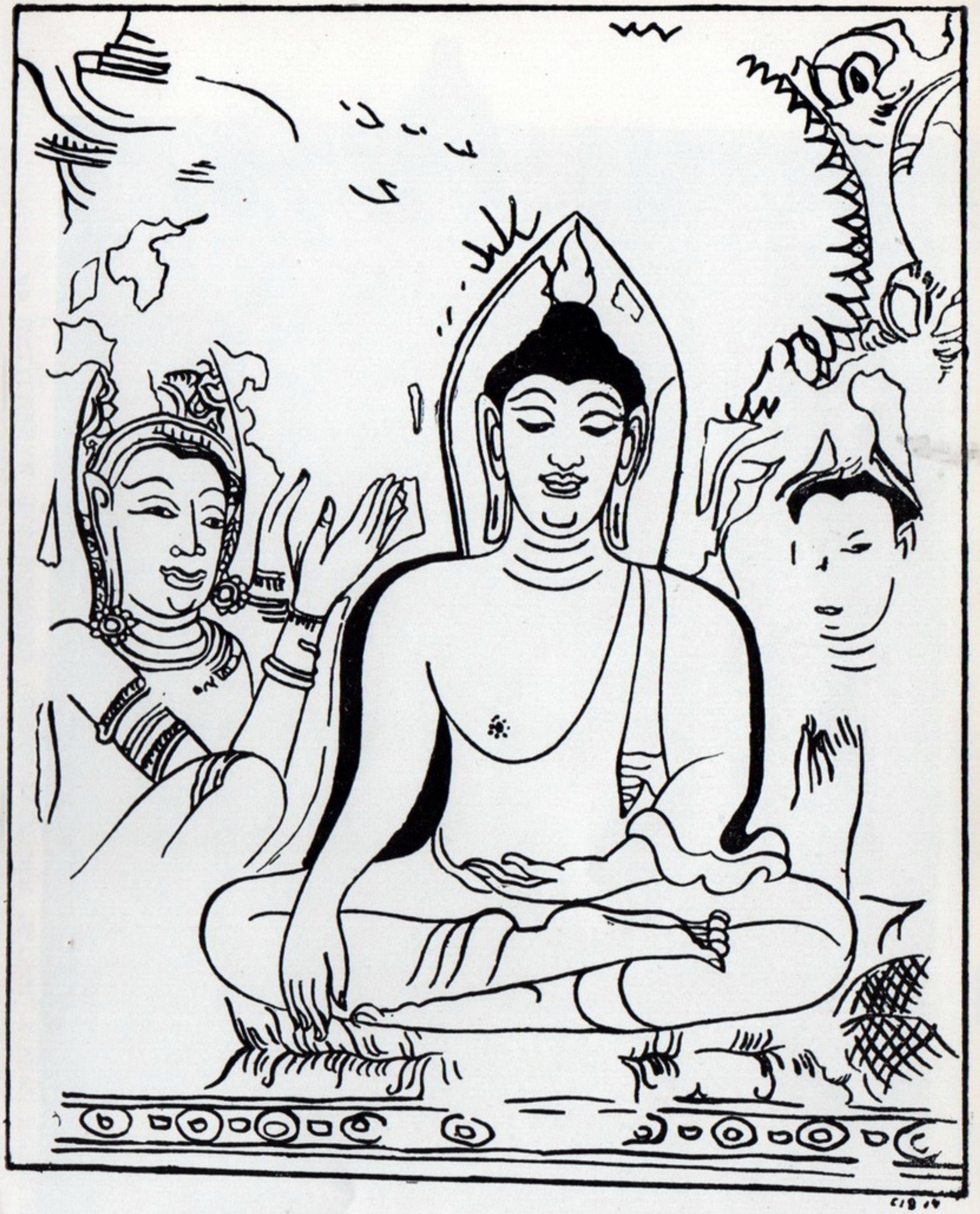
Fig. 11 Buddhist votive tablet in metal representing walking Buddha
Found in the *prang* of Wat Pra Si Ratana Mahathat, Supanburi.
Sukhothai style. 14th-15th century A.D.
Bangkok National Museum.
Width 11 Cms. Height 31.5 Cms.

รูปที่ ๑๒ พระพุทธบาทสี่รอย ศิลา

จากวัดเขาพระบาทน้อย นอกเมืองสุโขทัยเก่า ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
ยาว ๒๐๔ ซม. กว้าง ๘๙ ซม.

Fig. 12 Four Buddha footprints. Stone.
From Wat Khao Pra Bat Noi, Sukhothai. Sukhothai style. 14th century A.D.
Length 204 Cms. Width 89 Cms.

รูปที่ ๑๓ รูปจำลองภาพเขียนในพระเจดีย์

จากวัดเจดีย์เจ็ดแถว เมืองศรีสัชชนาลัย ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

Fig. 13 Copy of the painting in a chedi of Wat Chedi Chet Thaew, Sisatchanalai
Sukhothai style. 14th century A.D. Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

จากเพดานอุมงคโนวหาร วัดศรีชุม นอกเมืองสุโขทัยเก่า ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 14 Stone engraved with a scene from Gojaniya Jataka

From the *mondop* ceiling of Wat Si Chum, Sukhothai. Sukhothai style. 14th century A.D. Bangkok National Museum.

รูปที่ ๑๕ พระนารายณ์สัมฤทธิ์

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

สูง ๑๖๐ ซม.

Fig. 15 Bronze image of Vishnu

Sukhothai style. 14th century A.D.

Height 160 Cms.

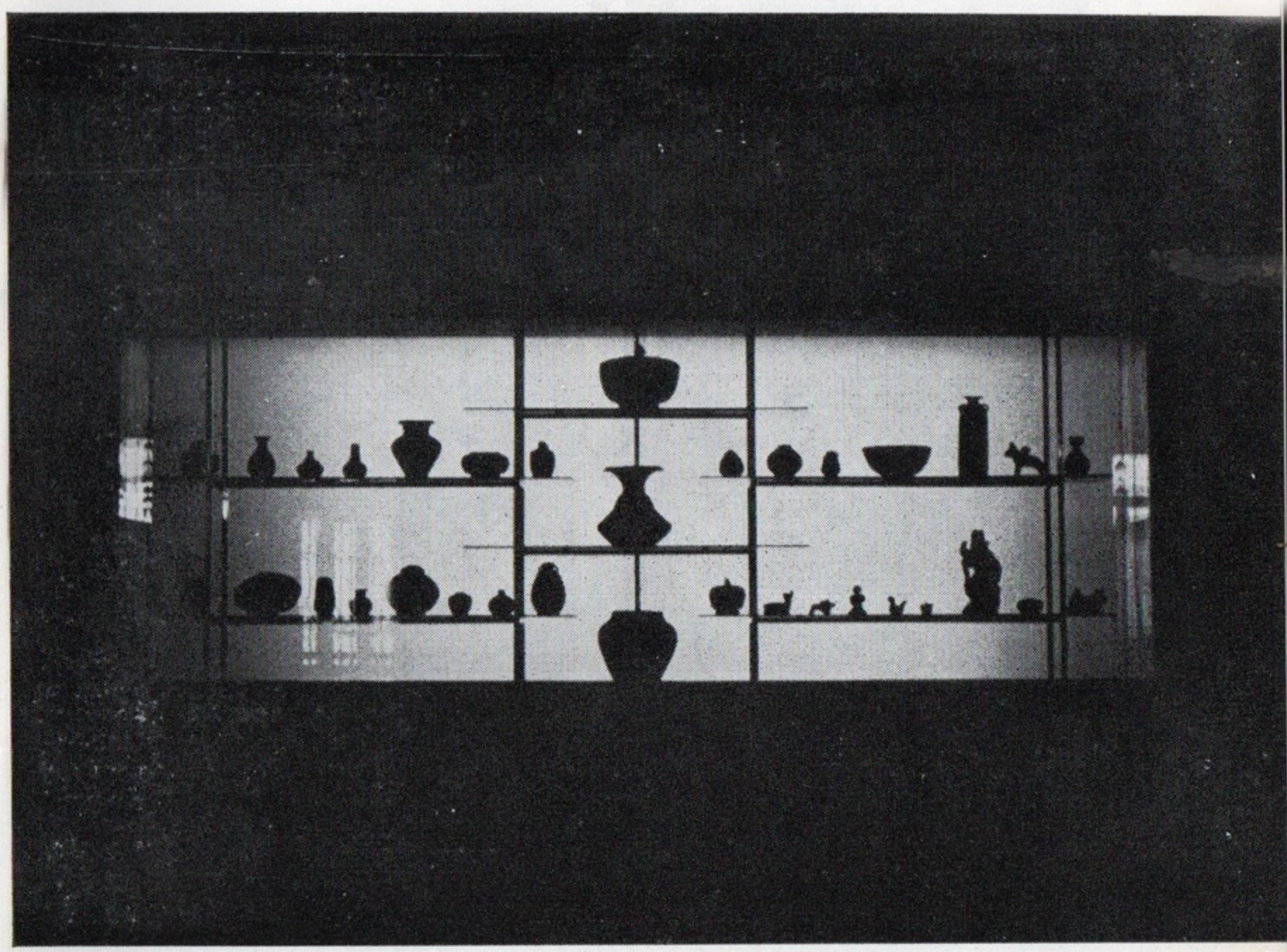
รปที่ ๑๖ องค์เทวรปศิลา

จากศาลตาผาแดง เมืองสุโขทัยเก่า ศิลปแบบลพบุรี พุทธศตวรรษที่ ๑๗—๑๘

สูง ๙๗ ซม.

Fig. 16 Stone torso of divinity

From Tapadaeng shrine, Sukhothai.
Lopburi style. 12th-13th century A.D.
Height 97 Cms.

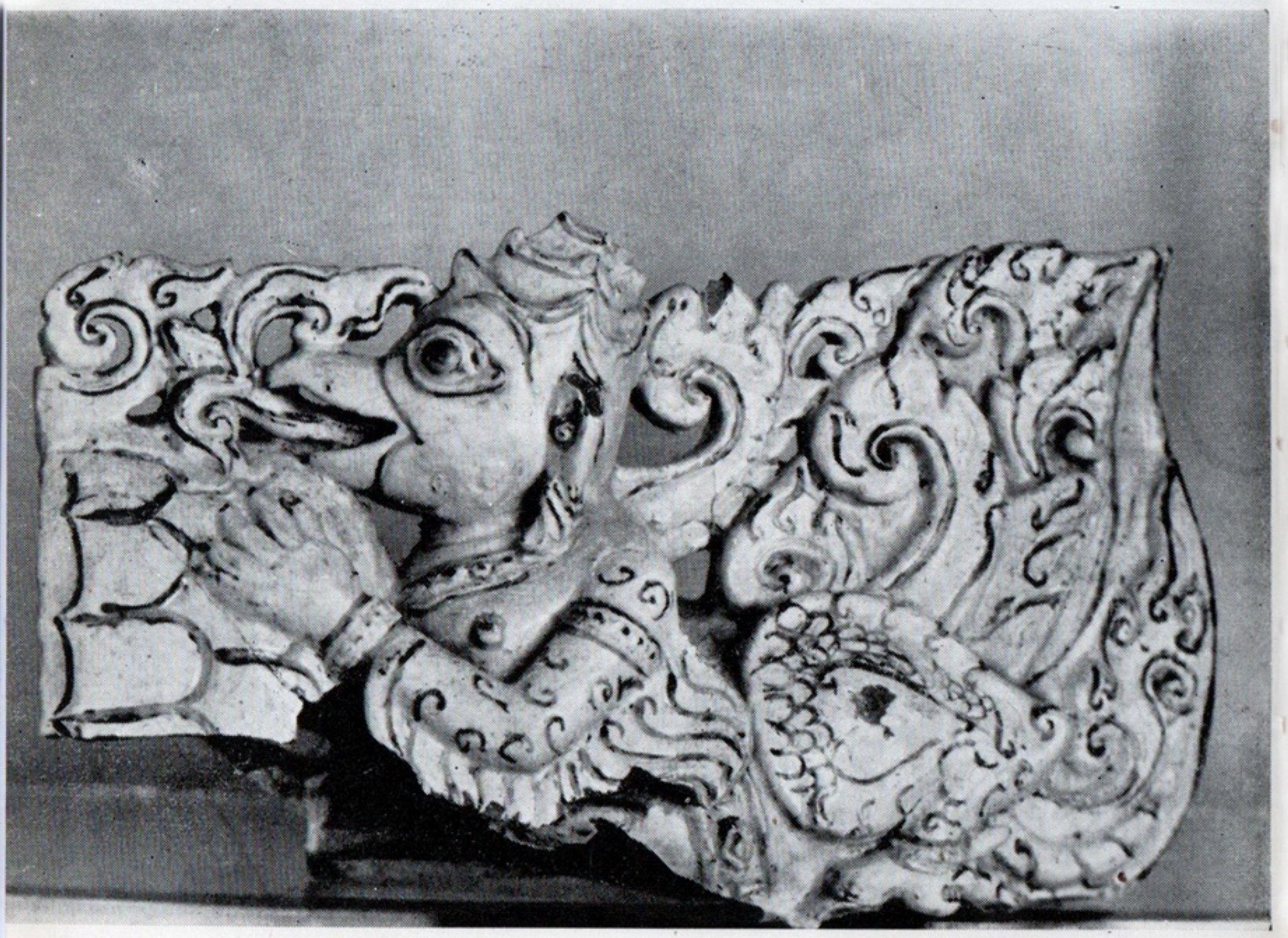

รูปที่ ๑๗ ตู้แสดงเครื่องสังกโลก

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

Fig. 17 Case displaying Sangkalok ware

Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

รูปที่ ๑๘ ครุฑสังกโลก

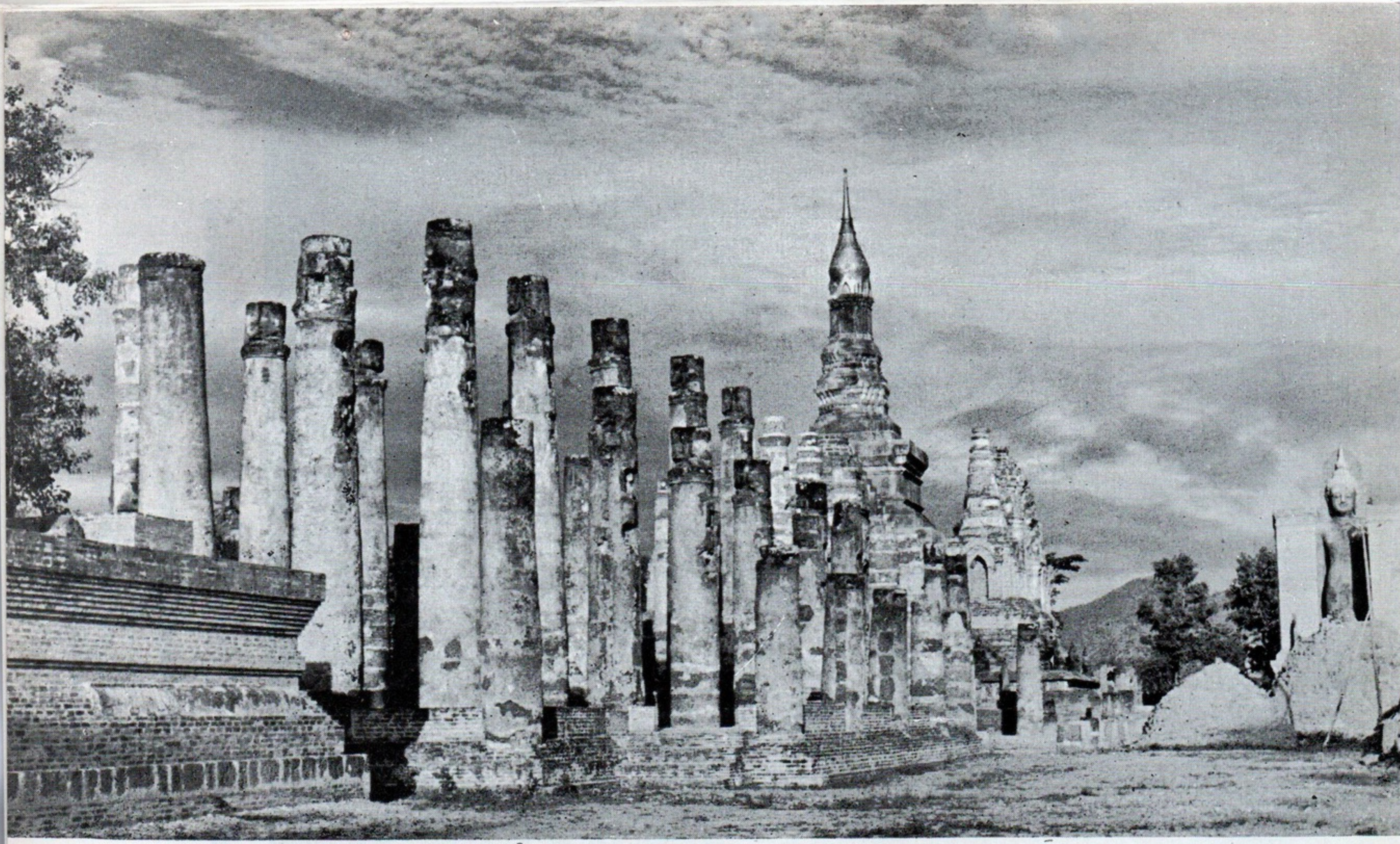
จากวัดมังกร เมืองสุโขทัยเก่า ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

ยาว ๓๗ ซม. สูง ๒๑ ซม.

Fig. 18 Sangkalok Garuda

From Wat Mangkorn, Sukhothai. Sukhothai style. 14th century A.D.

Length 37 Cms. Height 21 Cms.

รูปที่ ๑๙ พระเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ กลางวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 19 Main stupa of Wat Mahathat, Sukhothai. Sukhothai style. 14th century A.D.

รูปที่ ๒๐ พระเจดีย์ วัดช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย

ศิลปแบบสุโขทัย ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 20 Chedi of Wat Chang Lom, Sisatchanalai

Early Sukhothai style. Late 13th century A.D.

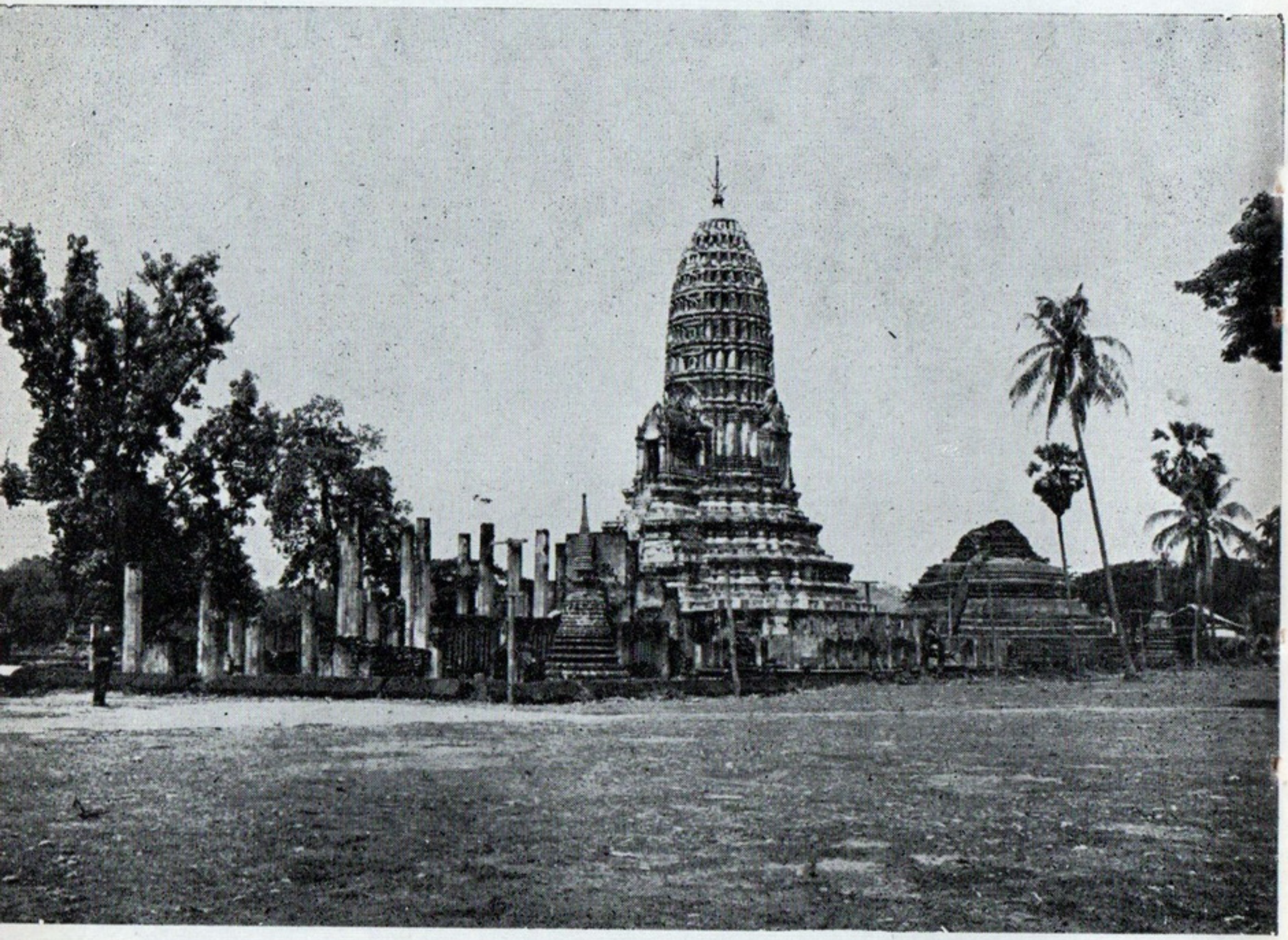
รูปที่ ๒๑ พระเจดีย์ วัดเจดีย์สูง

นอกเมืองสุโขทัยเก่า ทิศตะวันออก

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 21 Chedi of Wat Chedi Sung, Sukhothai

Sukhothai style. 14th century A.D.

รูปที่ ๒๒ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

เมืองชะเลียง อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ศิลปแบบสโขทัย ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 22 Wat Pra Si Ratana Mahathat Chaliang, Sisatchanalai

Early Sukhothai style. Late 13th century A.D.

รปที่ ๒๓ มณฑปวัดศรีชม

นอกเมืองสุโขทัยเก่า ด้านเหนือ

ศิลปแบบสุโขทัย ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 23 Mondop of Wat Si Chum, Sukhothai

Early Sukhothai style. Late 13th century A.D.

รูปที่ ๒๔ กำแพงศิลารอบพระปรางค์ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

เมืองชะเลียง อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ศิลปแบบสุโขทัย ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 24 Stone railing around the prang of

Wat Pra Si Ratana Mahathat Chaliang, Sisatchanalai

Early Sukhothai style. Late 13th century A.D.

รูปที่ ๒๕ องค์พระพุทธรูปศิลา

ศิลปแบบทวารวดี พุทธศตวรรษที่ ๑๑–๑๒

จากเขาสะพานหิน นอกเมืองสุโขทัยเก่า

สูง ๑๔๕ ซม.

Fig. 25 Stone torso of Buddha

Dvaravati style. 6th-7th century A.D. From Sapan Hin hill, Sukhothai.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Height 145 Cms.

รูปที่ ๒๖ พระนารายณ์ศิลา

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙—๒๐
จากวัดศรีสวาย เมืองสุโขทัยเก่า กว้าง ๓๕ ซม. สูง ๙๗ ซม.

Fig. 26 Stone image of Vishnu

Sukhothai style. 14th century A.D. From Wat Si Sawai, Sukhothai.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Width 35 Cms. Height 97 Cms.

รูปที่ ๒๗ หน้าราหูหรือกาล ปูนปั้น

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

กว้าง ๙๒ ซม. สูง ๗๐ ซม.

Fig. 27 Stucco face of Kala

Sukhothai style. 14th century A.D.

Width 92 Cms. Height 70 Cms.

รปที่ ๒๘ ศิลาจาริก

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

จากวัดข้าวสาร เมืองสุโขทัยเก่า

กว้าง ๒๖ ซม. สูง ๓๗.๕ ซม.

Fig. 28 Stone inscription

Sukhothai style. 14th century A.D. From Wat Khao San, Sukhothai.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Width 26 Cms. Height 37.5 Cms.

รูปที่ ๒๙ พระพุทธรูปลีลาจำลอง

จากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอศรีสัชชนาลัย

ศิลปแบบสุโขทัย ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙

สูง ๓๔๒ ซม.

Fig. 29 Copy of the walking Buddha

at Wat Pra Si Ratana Mahathat, Sisatchanalai.

Sukhothai style. Late 13th century A.D.

Heigth 342 Cms.

รูปที่ ๓๐
พระนารายณ์สัมฤทธิ์
ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
จากวัดศรีสวาย เมืองสุโขทัยเก่า
กว้าง ๑๓ ซม. สูง ๒๐ ซม.

Fig. 30 Bronze image of Vishnu
Sukhothai style. 14th century A.D.
From Wat Si Sawai, Sukhothai.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Width 13 Cms. Height 20 Cms.

รูปที่ ๓๑ เศียรพระอิศวรปูนปั้นมีพระพุทธรูปประทับนั่งอยู่ข้างบน ?

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

กว้าง ๑๕ ซม. สูง ๒๔ ซม.

Fig. 31 Stucco head of Siva(?) surmounted by the Buddha

Sukhothai style. 14th century A.D.

Width 15 Cms. Height 24 Cms.

รูปที่ ๓๒ หน้าครุฑและลิงปูนปั้น

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙—๒๐

สูง ๑๙ ซม. และ ๑๒ ซม.

Fig. 32 Stucco heads of a garuda and a monkey

Sukhothai style. 14th-15th century A.D.

Height 19 Cms. and 12 Cms.

รูปที่ ๓๓ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
จากวัดข้าวสาร เมืองสุโขทัยเก่า
หน้าตักกว้าง ๑๓ ซม. สูง ๑๙.๕ ซม.

Fig. 33 Bronze Buddha subduing Mara

Sukhothai style. 14th century A.D.
From Wat Khao San, Sukhothai.
Width 13 Cms. Height 19.5 Cms.

รูปที่ ๓๔ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

ศิลปแบบเชียงแสน พุทธศตวรรษที่ ๑๙—๒๐
จากวัดข้าวสาร เมืองสโขทัยเก่า
หน้าตักกว้าง ๘ ซม. สูง ๑๓ ซม.

Fig. 34 Bronze Buddha subduing Mara

Chiangsaen style. 14th-15th century A.D.
From Wat Khao San, Sukhothai.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Width 8 Cms. Height 13 Cms.

รูปที่ ๓๕

เศียรพระพุทธรูปปูนปั้น

ศิลปแบบสุโขทัย ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ?

จากวัดพระพายหลวง นอกเมืองสุโขทัยเก่า

สูง ๒๗ ซม.

Fig. 35

Stucco Buddha head

Sukhothai style. Late 13th century A.D. ?

From Wat Pra Pai Luang, Sukhothai.

Height 27 Cms.

รูปที่ ๓๖ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
จากวัดสระศรี เมืองสุโขทัยเก่า
หน้าตักกว้าง ๑๙.๕ ซม. สูง ๔๙ ซม.

Fig. 36 Bronze Buddha subduing Mara

Sukhothai style. 14th century A.D.
From Wat Sa,Si, Sukhothai.
Width 19.5 Cms. Height 49 Cms.

รูปที่ ๓๗ ก. และ ข. พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

แบบอู่ทองรุ่นที่ ๓ (พุทธศตวรรษที่ ๑๙–๒๐)
และอู่ทองรุ่นที่ ๒ (พุทธศตวรรษที่ ๑๘–๑๙)
จากวัดข้าวสาร เมืองสุโขทัยเก่า
ก. หน้าตักกว้าง ๑๑.๑ ซม. สูง ๒๕ ซม.
ข. หน้าตักกว้าง ๑๐ ซม. สูง ๒๖ ซม.

Fig. 37 A. and B. Bronze Buddha subduing Mara

a. U-thong style, 3rd period (14th-15th century A.D.)
b. U-thong style, 2nd period (13th-14th century A.D.)
From Wat Khao San, Sukhothai.
a. Width 11.1 Cms. Height 25 Cms.
b. Width 10 Cms. Height 26 Cms.

รูปที่ ๓๘ หงส์ ลายปูนปั้น

ศิลปแบบสโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

จากวัดนางพญา อำเภอศรีสัชชนาลัย

กว้าง ๒๘ ซม. สูง ๒๘ ซม.

Fig. 38 Stucco fragment representing a haṃsa

Sukhothai style. 14th century A.D.

From Wat Nang Pya, Sisatchanalai.

Now in Ram Khamhang National Museum, Sukhothai.

Width 28 Cms. Height 28 Cms.

รูปที่ ๓๙ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

ศิลปแบบอู่ทองรุ่นที่ ๒ พุทธศตวรรษที่ ๑๘–๑๙

จากวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า

หน้าตักกว้าง ๔๖ ซม. สูง ๘๓ ซม.

Fig. 39 Bronze Buddha subduing Mara

2nd period of U-thong style. 13th-14th century A.D.

From Wat Mahathat, Sukhothai. Width 46 Cms. Height 83 Cms.

รูปที่ ๔๐ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ยืนปางประทานอภัย

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙—๒๐
จากวัดข้าวสาร เมืองสุโขทัยเก่า
สูง ๒๐ ซม.

Fig. 40 Bronze standing Buddha dispelling fear

Sukhothai style. 14th century A.D.
From Wat Khao San, Sukhothai.
Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Height 20 Cms.

รูปที่ ๔๑ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางสมาธิ

ศิลปลังกา ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙

จากวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า

หน้าตักกว้าง ๔.๒ ซม. สูง ๑๐ ซม.

Fig. 41 Bronze Buddha in meditation

Singhalese style. About 14th century A.D.

From Wat Mahathat, Sukhothai.

Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

Width 4.2 Cms. Height 10 Cms.

รูปที่ ๔๒ พระพุทธรูปศิลาปางมารวิชัย

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
จากวัดเขาพระบาทน้อย นอกเมืองสุโขทัยเก่า
หน้าตักกว้าง ๑๐ ซม. สูง ๑๙ ซม.

Fig. 42 Stone Buddha subduing Mara

Sukhothai style. 14th century A.D.
From Wat Khao Pra Bat Noi, Sukhothai.
Width 10 Cms. Height 19 Cms.

รูปที่ ๔๓ ลายเทพนมปูนปั้น

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

จากวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า

กว้าง ๕๖ ซม. สูง ๔๐ ซม.

Fig. 43 Stucco fragment representing angels in adoration

Sukhothai style. 14th century A.D.

From Wat Mahathat, Sukhothai.

Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

Width 56 Cms. Height 40 Cms.

รูปที่ ๔๔

เศียรพระพุทธรูปไม้

ศิลปแบบอู่ทองรุ่นที่ ๑

พุทธศตวรรษที่ ๑๗—๑๘

สูง ๒๗ ซม.

Fig. 44

Wooden head of Buddha

1st period of U-thong style.

12th-13th century A.D.

Height 27 Cms.

รูปที่ ๔๕ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย

ศิลปแบบเชียงแสน พุทธศตวรรษที่ ๑๖–๑๘ ?

จากวัดสระศรี เมืองสุโขทัยเก่า

หน้าตักกว้าง ๒๙ ซม. สูง ๔๒ ซม.

Fig. 45 Bronze Buddha subduing Mara

Chiangsaen style. 11th-13th century A.D. ?

From Wat Sa Si, Sukhothai.

Width 29 Cms. Height 42 Cms.

รปที่ ๔๖ เศียรพระพทธรปปนปั้น

ศิลปแบบอู่ทองรุ่นที่ ๒ พุทธศตวรรษที่ ๑๘—๑๙

จากวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า

สูง ๒๙ ซม.

Fig. 46 Stucco Buddha head

2nd period of U-thong style. 13th-14th century A.D.

From Wat Mahathat, Sukhothai.

Height 29 Cms.

รูปที่ ๔๗ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ทรงเครื่องปางสมาธิ

ศิลปแบบอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๒๐—๒๑

หน้าตักกว้าง ๑๐๐ ซม. สูง ๑๕๓ ซม.

Fig. 47 Bronze crowned Buddha in meditation

Ayudhya style. 15th-16th century A.D.

Width 100 Cms. Height 153 Cms.

รูปที่ ๔๘ พระร่วง พระลือ สัมฤทธิ์

ศิลปแบบอยุธยา ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐–๒๑

จากกุฏิพระร่วง วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

อำเภอศรีสัชชนาลัย

สูง ๓๗ ซม. และ ๓๔.๕ ซม.

Fig. 48 Bronze images of Pra Ruang and Pra Lu

Ayudhya style. About 15th-16th century A.D.

From Pra Ruang shrine,

Wat Pra Si Ratana Mahathat, Sisatchanalai.

Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

Height 37 Cms. and 34.5 Cms.

รูปที่ ๔๙ นาคเศียรช้างปูนปั้น

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙ จากวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า
สูง ๓๙ ซม.

Fig. 49 Stucco fragment representing an elephant-headed naga

Sukhothai style. 14th century A.D.
From Wat Mahathat, Sukhothai.
Height 39 Cms.

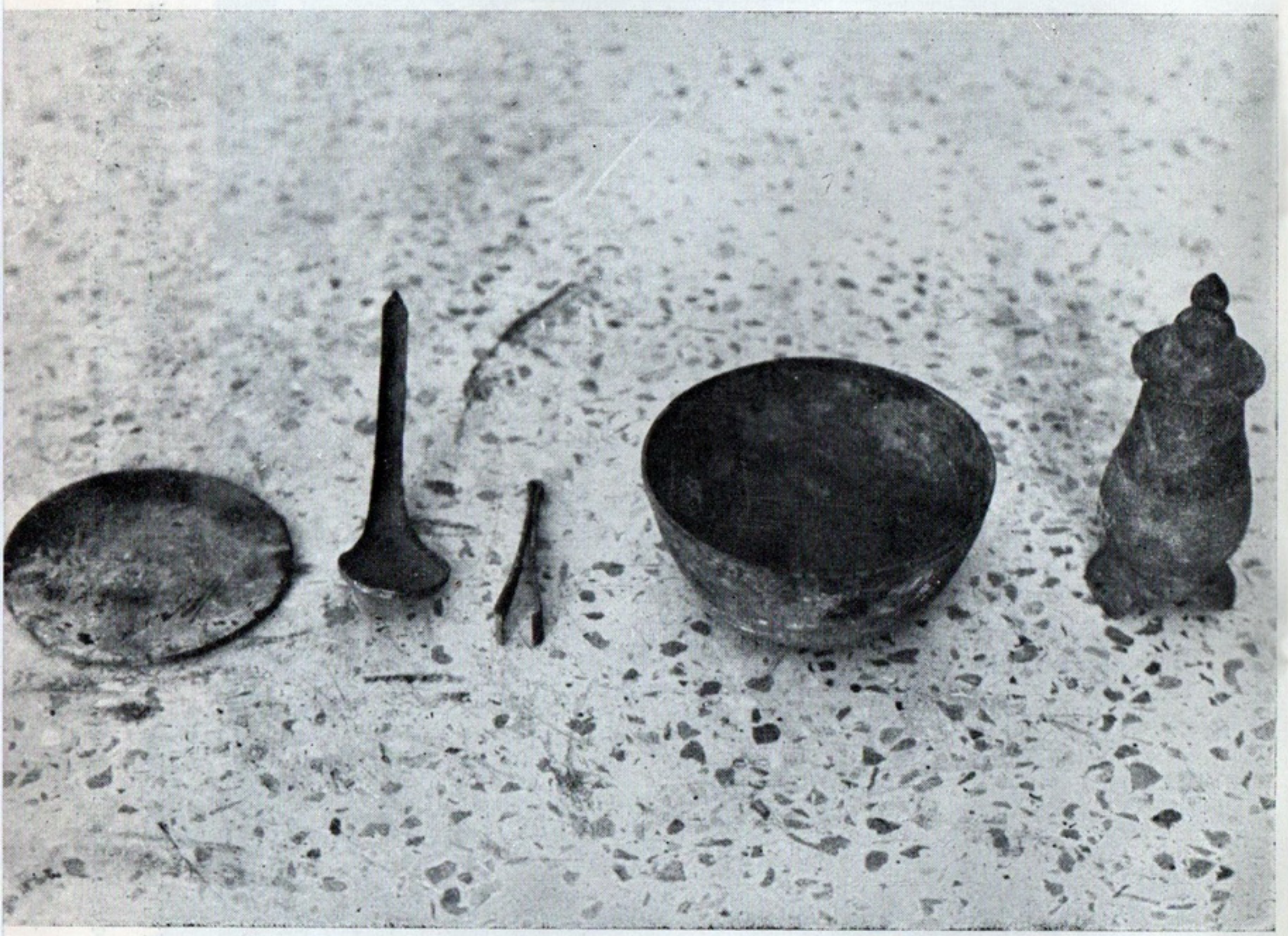
รูปที่ ๕๐ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย
ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
จากวัดลาวพันลำ เมืองสุโขทัยเก่า
หน้าตักกว้าง ๘๖ ซม. สูง ๑๒๑ ซม.

Fig. 50 Bronze Buddha subduing Mara
Sukhothai style. 14th century A.D.
From Wat Lao Panlam, Sukhothai.
Width 86 Cms. Height 121 Cms.

รูปที่ ๕๑ แผ่นไม้สลักเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ศิลปแบบอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๒๒ – ๒๓ ขนาด ๔๗ × ๗๔ ซม.

Fig. 51 Wooden slab representing regalia. Ayudhya style. 17th-18th century A.D. 47 × 74 Cms.

รูปที่ ๕๒ เครื่องสัมฤทธิ์

ศิลปแบบสโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙

Fig. 52 Bronze objects

Sukhothai style. 14th century A.D.

รูปที่ ๕๓ เต้าปูนและตลับหิน

ศิลปแบบสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙
พบในเจดีย์รายวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยเก่า
สง ๑๒ ซม. กว้าง ๗.๕ ซม. สง ๗ ซม.

Fig. 53 Stone lime container and box

Sukhothai style. 14th century A.D.
Found in a *chedi* of Wat Mahathat, Sukhothai.
Height 12 Cms. Width 7.5 Cms. Height 7 Cms.

รูปที่ ๕๔ พระพุทธรูปศิลาปางสมาธิ (พระชัยพุทธมหานาถ ?)

ศิลปแบบลพบุรี พุทธศตวรรษที่ ๑๘
จากวัดพระพายหลวง นอกเมืองสุโขทัยเก่า
หน้าตักกว้าง ๑๑๙ ซม. สูง ๑๐๓ ซม.

Fig 54. Stone Buddha in meditation (Jayabuddhamahānātha ?)

Lopburi style, 13th century A.D.
From Wat Pra Pai Luang, Sukhothai.
Now in Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.
Width 119 Cms. Height 103 Cms.

THE RAM KHAMHAENG NATIONAL MUSEUM, SUKHOTHAI

WAS GRACIOUSLY INAUGURATED

on the 25th January 1964

BY

THEIR MAJESTIES THE KING AND QUEEN

Miss Chanladda Bunyamanop	*Architect*
The Architecture Division of the Fine Arts Department	*Supervisor*
The 3rd Branch of the Fine Arts Department	*Constructor*

SUKHOTHAI ART (ABOUT 1250 TO 1450 A.D.)

BY

M.C. Subhadradis Diskul

Sukhothai art commenced when King Si Intratit, the founder of the Sukhothai dynasty, declared the town of Sukhothai independent from the domination of the Khmers in about 1250. Though the Sukhothai kingdom lost its independence to Ayudhya around 1377, its artistic style lasted until about 1450. The best period probably extended from 1300 to 1375. Sukhothai art, especially its Buddha images, can be reckoned as the most original and beautiful among Thai artistic expressions. During this period, there was communication with the Buddhist sect from Ceylon, and the Singhalese artistic influence also prevailed at Sukhothai but more so on architecture than on sculpture. The bronze walking Buddha image of Sukhothai, which is cast in the round (fig. 1), can compete with any masterpiece in the world. This kind of statuary was the invention of the Thai artist, for in other countries it exists only as a high or low relief.

The early Sukhothai Buddha images in the second half of the 13th century A.D. were probably modelled in stucco. Their faces were rather round. Such figures exist for instance on the Sapan Hin hill and in the *vihara* of Wat Si Chum, Sukhothai. These two images were, unfortunately, later restored. The only examples still untouched can be seen from stucco Buddha images in niches around the main *stupa* of Wat Chang Lom at Sisatchanalai (fig. 2). This *stupa* was presumably constructed in the reign of King Ram Khamhaeng (about 1278 – 1317).

From the reigns of King Lö Thai and Li Thai (about 1318 onwards), more bronze images were cast. A great number of Sukhothai bronze Buddha statues can be divided into 5 groups:–

1. General group, of which there are many. The Buddha figure has a flame-like motif on top of the head, arched eyebrows, and a graceful and elegant body. The flap of the robe extends to the navel and is decorated with a notch design. Usually in the attitude of subduing Mara (enlightenment), the Buddha is seated in a folded leg fashion on a plain pedestal (fig. 3). The flame-like motif on the head might derive from Ceylon. The remarkable bronze walking Buddha image of Sukhothai style (fig. 1) can also be classified in this group.

2. Kampaengpet group. The forehead of the Buddha image in this group is much larger than the lower part of the face (fig. 4), thus giving the whole the appearance of an inverted triangle. The other details still resemble those of the "general group".

3. Chinarat group. This group is represented by the most famous image in the town of Pisnulok, the Chinarat Buddha image. This group is characterized by a rather tall flame-like motif on the head; a round face with opulent cheeks; a rather stiff body; the four fingers on the hands of equal length; and sometimes by a pedestal decorated with designs of lotus petals. This group probably originated in the reign of King Li Thai (about 1347 – 1376) (fig. 5).

4. Wat Trakuan group or **miscellaneous group.** This group incorporated many details from the Chiang-saen school. In some of the images, a short flap hangs

from the left shoulder and the forehead is rather narrow, but the body and the base are mostly of Sukhothai style (fig. 6). This group is called the Wat Trakuan group because the first specimens were discovered at Wat Trakuan in the old town of Sukhothai. Those that reveal strong Singhalese influence and which are also classified in this group, might be early Sukhothai bronze Buddha images (fig. 7).

5. Late group. This group mostly represents the standing Buddha image in the attitude of dispelling fear. Though the face tends to lack inward expression and the body its former elegance and grace, some of the Sukhothai motifs still linger, for instance the long flap of the robe, decorated with a notch design, extending down to the navel, and the hooked design at each corner of the ends of the garment (fig. 8). The Buddha images of this type were probably cast from the end of the 14th century onwards.

As for Sukhothai Buddha images that betray Singhalese influence, the most important is presumably the Pra Putthasihing in the Bangkok National Museum (fig. 9). According to a legend this image came from Ceylon in the reign of King Si Intratit or in that of his son, King Ram Khamhaeng, in the second half of the 13th century. Its style however denotes Singhalese and Thai styles mingled. As this famous image was moved several times from one place to another, it might have been retouched into Thai style or recast during the Sukhothai period, and the original one has been lost.

During the Sukhothai period, Buddha images in four different attitudes, sitting, reclining, walking and standing, were very popular. Some stone figures also exist. The best stucco one is probably the Buddha descending from Tavatimsa Heaven at Wat Trapang Tonglang, Sukhothai (fig. 10). Stucco motifs used as architectural decorations also abound. Buddhist votive tablets of Sukhothai style exist in both terracotta and metal. The most interesting is probably the one with the figure of the walking Buddha (fig. 11).

During this period, the Buddha footprint modelled after the original one in Ceylon was very popular. It exists both in stone (fig. 12) and bronze. The most important bronze Buddha footprint is the one from Wat Sadet, Kampaengpet, which is now preserved in the Bangkok National Museum. Though a few paintings of Sukhothai style remain (fig. 13), the stone slabs incised with episodes from various *jataka* tales, which form the ceiling of the tunnel inside the double wall of the *vihara* of Wat Si Chum, Sukhothai, are quite interesting, and their workmanship is superb (fig. 14).

Many bronze Hindu images, for instance those of Siva, Uma, Vishnu (fig. 15), Harihara and Brahma, were also cast during the Sukhothai epoch. Their faces resemble those in the "general group" of Buddha images, the difference lying in the costume. These costumes might have been derived from some Khmer statues. Five of the latter, between the Angkor Vat and Bayon styles (12th–13th century A.D.), were discovered at Tapadaeng shrine in Sukhothai (fig. 16).

During the Sukhothai period, glazed stoneware called "Sangkalok" was fabricated and exported to Japan, the Philippines, Indonesia, and Borneo. The Sukhothai potters probably got the technique from their Chinese masters. They did not produce only household articles and dolls (fig. 17) but also architectural decorations such as a figure of a *garuda* (fig. 18). From the 16th century the Sangkalok ware of Sukhothai came to be made in the northern part of Thailand.

As for *stupa* during the Sukhothai era, one can divide them into 3 groups :–

1. The original Sukhothai *stupa*. It was built on 3 superimposed rectangular bases. The body of the *stupa* is redented and the finial is in imitation of a lotus bud. Such a structure can be seen in the main *stupa* at Wat Mahathat, Sukhothai (fig. 19) or at Wat Chedi Chet Thaew, Sisatchanalai.

2. The round *stupa* of Singhalese style. It probably came at the same time as the Buddhist sect from Ceylon. The *stupa* surrounded by elephant–caryatids (fig. 20) is also classified in this group.

3. The *stupa* denoting a mixture between Srivijai and Singhalese styles. It has a high rectangular base sometimes adorned with niches protecting Buddha images. The superstructure is a round *stupa* of Singhalese style (fig. 21). The Srivijai influence probably came up to Sukhothai during the early period of the latter when communication with Nakhon Si Thammarat, a city in southern Thailand, took place.

The pure Srivijai *stupa* also appeared in the Sukhothai kingdom, at the *mondop* of Wat Khao Yai, Sisatchanalai, for example. There also exists a Buddhist

Sukhothai architecture which imitated the Lopburi style and is characterized, for instance, by elongated Khmer towers. Examples can be seen at Wat Si Sawai, Sukhothai, and at Wat Pra Si Ratana Mahathat Chaliang, Sisatchanalai (fig. 22).

As for the *ubosoth* and *vihara* of the Sukhothai period, some of them reveal strong influence from the Singhalese Polonnaruwa style (9th–14th century A.D.). The *vihara* of Pra Attharot at Wat Pra Si Ratana Mahathat, Pisnulok, is a good example of this influence. The Sukhothai *vihara* is usually larger than the *ubosoth*, and the lateral walls of both structures are normally cut into long cavities instead of large windows. The *vihara* of Wat Si Chum has an extraordinary plan, being built with a double wall, inside of which one can walk through a tunnel up to an area behind the Buddha image and on to the roof (fig. 23).

During this period stone railings in imitation of woodwork were also constructed. The best examples can be seen at Wat Chetupon, Sukhothai and at Wat Pra Si Ratana Mahathat Chaliang, Sisatchanalai (fig. 24).

Though the Sukhothai style lasted for only a short period, its influence spread far and wide throughout the north and south of Thailand. We can therefore say that by far Sukhothai art is the most important of the Thai artistic styles.

GUIDE TO THE RAM KHAMHAENG NATIONAL MUSEUM, SUKHOTHAI

BY

M.C. Subhadradis Diskul

The town of Sukhothai, which was the capital of Thailand in the 14th century A.D., was later on deserted. It was full of ruins, and though the town was declared a national monument in 1935, no survey or excavation had then been performed. The great task of surveying, excavating and restoring ancient monuments in and around Sukhothai began in 1953 by a committee, created at that time by Thai government, of which the Fine Arts Department was a member.

The officials of the Fine Arts Department at first excavated and restored the ancient monuments at Noen Prasat and Wat Mahathat in the centre of Sukhothai and then continued their work at Wat Si Sawai, Wat Chana Songkhram, Wat Sa Si, Wat Si Chum, and so forth. Their work has continued for 10 years, and probably it will require another 10 years to accomplish the restoration and excavation of every monument in and around Sukhothai as well as those at its twin city, Sisatchanalai.

During the excavations, many ancient objects, such as Buddha images, Sangkalok ware, and a great number of Buddhist votive tablets were unearthed. These objects were kept in 3 separate buildings: the Wat Rajadhani Museum, the Sukhothai Government House and in the third branch office of the Fine Arts Department.

The Wat Rajadhani Museum was founded by the Rev. Pra Rajaprasiddhiguna, the present abbot of Wat Rajadhani. When he was still Pra Khru Vinicchai Buddhabanyati, he was moved at the instigation of His Royal Highness the late Prince Damrong Rajanubhab, then Minister of Interior and later President of the Royal Institute. The late prince was very much interested in archaeology, and wherever he went, he aroused the interest of the public in creating museums for the safe keeping of Thai art treasures. Pra Khru Vinicchai Buddhabanyati followed the prince's suggestion and formed a museum for Sukhothai art objects at his monastery, Wat Rajadhani. This museum later on became the National Museum of Sukhothai, and the Pra Khru was given the title of the Rev. Pra Boranavatthacharya. The museum was, however, made of wood, and the Fine Arts Department, which controls the National Museums in Thailand, longed for a new and more suitable structure.

At last this wish was realised. From the sale of duplicates of Buddhist votive tablets, found while excavating monuments in and around the old town of Sukhothai, added to by a grant from the Thai Government, the new museum building was constructed in the old town of Sukhothai and was named the "Ram Khamhaeng National Museum", in honour of King Ram Khamhaeng the Great, the third monarch of the Sukhothai (Pra Ruang) dynasty.

Their Majesties the King and Queen graciously consented to inaugurate this museum on the 25th of January, 1964.

Seeing the Museum

When we enter the Museum through the front door on the north, we will notice a beautiful Sukhothai walking Buddha image in the centre of the hall. This statue is prominently placed because it shows the great inventiveness of the Sukhothai artist. Out of a tradition of walking Buddha images in only high or low relief, he has created a superb three-dimensional image. In front of the walking Buddha image, on the right of the on-looker (the west) and on the left (the east), stand images of Harihara (Siva and Vishnu combined) and Vishnu (fig. 15), respectively. These two Hindu images as well as the walking Buddha were presumably cast when Sukhothai art reached its zenith, around the middle of the 14th century. They also reveal that the Sukhothai ruler supported Buddhism and Hinduism at the same time.

On the west is displayed a stone fragment from Wat Si Chum, carved with lotus designs, and on the western wall of the Museum, one will notice a stone torso of the Buddha of Dvaravati style, from Sapan Hin hill, outside the town of Sukhothai on the west (fig. 25). This torso is presumably of early Dvaravati style (6th – 7th century A.D.) as it still keeps the Indian triple flexion and the undulating lines in the robe that hangs down from the left wrist. The presence of this Dvaravati Buddha image at Sukhothai suggests that it might have had some influence on Sukhothai statuary, and some scholars suggest that the Indian triple flexion might have inspired the Sukhothai artist to create the walking Buddha statue in the round. Next to the Dvaravati statue stands a torso of a female divinity of Lopburi style (about 12th — 13th century

A.D., fig. 16). It was discovered at Tapadaeng shrine in Sukhothai. The costume very much resembles those of Angkor Vat style in Cambodia and shows that Khmer art also might have had some influence on Sukhothai art.

We then arrive at two Sangkalok jars, the northern one transferred from the Sukhothai Government House and the southern one from Ko Noi kiln, Sisatchanalai. Here a door leads out to an open terrace on the west, but we will continue our visit to the south of the Museum building. In a small room on the south, we notice a large stone divinity figure also discovered at Tapadaeng shrine and dating back to the 12th — 13th century A.D. In front of the onlooker (to the south) lies a stone slab carved with the four footprints of the Buddhas (fig. 12). Three footprints belong to the past three Buddhas, and the last one pertains to the Buddha of this age. This Buddhist symbol was originally installed on Pra Bat Noi hill, outside Sukhothai; it was then removed to Wat Ban Na, from which it was later returned to Pra Bat Noi hill. At last it was transferred to the Museum for safe keeping. These footprints were probably carved in the second half of the 14th century when the cult of the Buddha Footprint in Ceylon became popular at Sukhothai. On the eastern wall of this small room is displayed a stone slab carved with a blooming lotus design, which was used to cover a treasure chamber found inside one of the southern *chedi* of Wat Mahathat, Sukhothai.

We then walk past the two staircases to the eastern wing of the building. At first we notice a stone lintel of Lopburi style carved with the figure of Vishnu lying on the Naga in the middle of the ocean, having Brahma, the creator of the world, seated on a lotus that juts out from his navel, and Lakshmi, Vishnu's wife, sitting at the feet of her husband. At the left end of the lintel there is also the image of a hermit seated in adoration. This lintel came from Wat Si Sawai and testifies that this Buddhist monastery was originally a Hindu shrine.

In the area south of this lintel is displayed one of the most important Buddha images of Sukhothai art, namely a stucco Buddha image subduing Mara from the main *stupa* of Wat Chang Lom, Sisatchanalai (fig. 2). One can surmise from the famous stone inscription of King Ram Khamhaeng that this great monarch probably founded this *stupa* about the end of the 13th century and that this image therefore can be reckoned as one of the early Sukhothai Buddha images. In front of this statue stands a large bronze Sukhothai Buddha figure in the attitude of dispelling fear. During the Sukhothai period, the four attitudes of the Buddha, sitting, reclining, standing and walking, were very popular, and this image probably dates to the last period of Sukhothai style in the 15th century A.D. Against a column in front of this image is placed a Sangkalok jar and behind it, a stone slab carved with the figure of Vishnu, probably of Thai workmanship and dating from the 14th – 15th century. It also came from Wat Si Sawai (fig. 26). On the east side of this room, attached to a screen, is a stucco face of Kala in Sukhothai style, removed from the Sukhothai Government House (fig. 27). To its north is set up a Lopburi stone divinity figure of late

12th-early 13th century. This torso came from Wat Si Khao, Nakhon Sawan, and resembles very much those of the Bayon style in Cambodia. If it was not transferred from somewhere else, it denotes that Khmer influence also prevailed at Nakhon Sawan.

We can then walk back to the north, where we pass a small broken stone inscription carved with the figure of the Buddha subduing Mara and inscribed with Thai script of the 14th century in Pali and Thai, mentioning a hermit named Pessandara (fig. 28). This inscription came from Wat Khao San in Sukhothai and was donated by Nai Chit Paungpaen. Behind the sale and working desk of the Museum official, we see a marble slab recording the royal inauguration of the Museum by Their Majesties the King and Queen on the 25th January 1964 and the name of the Museum architect. Close by is a portrait of the Rev. Pra Rajaprasiddhiguna of Wat Rajadhani, Sukhothai, a patron of the Ram Khamhaeng National Museum. Most of the objects displayed in the building were donated by him.

We can now descend to a large area exhibiting stone inscriptions, maps, and other objects. On the left we see the replica of an image of the Buddha descending from Tavatimsa Heaven after having converted his mother. This stucco piece is reckoned as one of the best Sukhothai sculptures. The original is at Wat Trapang Tonglang, outside the town of Sukhothai on the east (fig. 10). There are four Sukhothai stone inscriptions in the room. One is a copy of the famous stone inscription of King Ram Khamhaeng, which was inscribed in 1292, and which is now preserved in the Bangkok National Museum. It describes the life of the great king and the Sukhothai kingdom in his reign.

The most important inscription in this room is a large one discovered at Wat Sarasak which mentions a Nai Intasarasak who asked for land from Okya Dharmaraja to build a Buddhist monastery in 1412. This stone slab is very beautifully chiselled. On the borders are carved figures of *naga* and lotus designs, whereas on the back are engraved a figure of the walking Buddha flanked by four angels and two Buddhist disciples in adoration. Another inscription is in ancient Khmer script in Pali and Thai languages, discovered at Wat Bot, Sukhothai. It mentions a Nai Sriyodha who entered into monkhood and built a Buddhist monastery and a Buddha image in 1528. This stone inscription was also presented by Nai Chit Paungpaen. The last slab, which came from Wat Saladdai, outside the town of Sukhothai on the south, is in Pali and Thai languages and records the year 1399, when a queen built a Buddhist monastery named Asokaram.

In a small chamber to the east of the inscription room is displayed a copy of the large stucco walking Buddha figure at Wat Pra Si Ratana Mahathat Chaliang, Sisatchanalai (fig. 29). This is one of the best Sukhothai walking Buddha images and is probably one of the early Sukhothai Buddha statues, for the flap of the garment on the left shoulder resembles very much that of the Buddha image from Wat Chang Lom above-mentioned. Next to it are a replica of a stucco image Buddha of the under Naga at Wat Chedi Chet Thaew, Sisatchanalai, and a laterite core of a stucco Buddha image from Wat Mahathat, Sukhothai. In the inscription room are also displayed two maps showing antiquities in and around Sukhothai, a Sangkalok jar, a reliquary in the form of a small *stupa* from Wat Sa Si, and architectural materials of the Sukhothai period, such as stucco decoration from

stupa, bricks, tiles, water-pipes, metal materials such as door-fittings, nails and an iron core for the finial of a *stupa*. Sukhothai stone and wooden lavatories (?), including a certain kind of stone called Pra Ruang (a Sukhothai legendary figure), and popped rice are also exhibited.

Now we can mount the stairs to the first floor. On the wall near the staircase, we notice four wooden slabs carved with the figure of the Buddha subduing Mara. The first three (from left to right) came from Rakhang cave in the province of Sukhothai and probably belong to the late Sukhothai style of about the 15th century. The last one (on the west) was found in the area above Bhumipol Dam in the north and is related to the Chiangsaen style, also of about the 15th century.

We can then proceed to the hall on the east. First of all on the right (the south) a case displaying small bronze Hindu images, stucco and terracotta fragments (case No. 1) will be noticed. It is interesting to note that a Vishnu figure of Sukhothai workmanship (3rd section from left, top row) (fig. 30), a torso of Vishnu (4th section, top row, 2nd figure) and arms of a divinity (5th section, top row) all came from Wat Si Sawai in the old town of Sukhothai. This monument was formerly a Hindu shrine but was later transformed into a Buddhist monastery. These broken bronze Hindu images of Thai style were discovered inside the pedestal of the main Buddha image, which was inside the *vihara* in front of the main *prang* at the *wat*, but we do not know whether they were destroyed intentionally or when they were buried. Other interesting objects in this case are a stucco face of Siva (?) surmounted by the Buddha (5th section, middle row, 1st figure) (fig. 31), stucco faces of a *garuda* and a monkey (2nd, 4th sections, bottom row) (fig. 32) and terracotta fragments (1st, 3rd, 5th sections, bottom row).

We can then continue to the east. On the right (the south) are exhibited three bronze Buddha images. Two of them are standing in the attitude of dispelling fear, and their styles represent respectively that of late Sukhothai (15th century) and the second period of U-thong style (13th - 14th century). The middle image, the Buddha subduing Mara, is of Sukhothai style (15th century). On the east stands another smaller Buddha statue of Ayudhya style (16th century A.D.).

On the left (the north) is another case displaying Buddha images (case No. 2). Interesting objects are small Buddha images from Wat Khao San, which was a *wat* between Wat Mahathat and Wat Si Sawai in the old town of Sukhothai. It seems that in 1957 a tractor uncovered underground at that monastery a terracotta jar full of small bronze Buddha images of Sukhothai, U-thong and late Chiangsaen styles. The most beautiful one of Sukhothai workmanship from that group is displayed in this case (2nd section, top row, 2nd figure) (fig. 33) and a small Chiangsaen Buddha image, also from the same board, is the first image in the second section, middle row (fig. 34). Other interesting objects in this case are a stucco Buddha head from Wat Pra Pai Luang (2nd section, bottom row) (fig. 35), a Sukhothai walking Buddha (5th section, top row, 1st image) and a Sukhothai image of Buddha subduing Mara from Wat Sa Si (5th section, bottom row) (fig. 36).

Behind case No. 2 is case No. 3. Interesting objects inside this case are three Sukhothai Buddha images from Wat Khao San (2nd section, top row), two images of Buddha subduing Mara of U-thong style, third period (14th-15th century) and second period (13th-14th century) also from Wat Khao San (2nd section, middle

row, 1st and 2nd images) (fig. 37), and a beautiful stucco fragment representing a *haṃsa* from Wat Nang Pya, Sisatchanalai (2nd section, bottom row) (fig. 38).

Now we can walk to the wooden wall on the east. In the middle is seated a beautiful Sukhothai bronze image of Buddha subduing Mara from Wat Lao Panlam, Sukhothai (fig. 3). This image was presented by the Rev. Pra Rajaprasiddhiguna of Wat Rajadhani and has an inscription in Thai script of the 14th century A.D. on its base mentioning the names of the donors. On both sides of the sculpture are hung copies of rare paintings of Sukhothai style in a *chedi* of Wat Chedi Chet Theaw, Sisatchanalai (fig. 13). The copies were made by Nai Fua Haribhitak, a lecturer in the Faculty of Painting and Sculpture, Silpakorn University.

In the middle of this room are two show-cases of Buddhist votive tablets. Each case is divided into six sections. In the eastern case are arranged two sections of Buddhist votive tablets from various monasteries in and around Sisatchanalai and four sections of those concerning the town of Sukhothai. The western case displays three sections of terracotta Buddhist votive tablets from Wat Mahathat, Sukhothai; one section of gold and tin pieces, also from Wat Mahathat; one section of terracotta moulds in Sukhothai style; and one section of votive tablets discovered at Wat Pa Mamuang, Wat Si Chum, Wat Sapan Hin, Wat Ton Chan, Wat Sa Si and Wat Pra Pai Luang, all in or around Sukhothai.

On the north of these two Buddhist votive tablet cases is another case exhibiting Buddha images (case No. 4). Interesting Buddha images are an image of Buddha subduing Mara of the second period of U-thong style (13th-14th century) from Wat Mahathat (1st section) (fig. 39), a Sukhothai standing Buddha dispelling fear from Wat Khao San (2nd section, top row, middle figure) (fig. 40), a Singhalese image of Buddha in meditation (about the 14th century) from Wat Mahathat (2nd section, middle row, middle figure) (fig. 41), and a stucco Sukhothai fragment representing the Buddha subduing Mara inside a niche, found at Wat Mahathat (2nd section, bottom row). Apart from these images there are a Sukhothai statue of Buddha subduing Mara of Wat Trakuan School (14th century), discovered at Wat Trakuan (3rd section, top row) (fig. 6), and three small stone Buddha images of Sukhothai style (4th section, middle row). The first and third images came from Wat Khao Pra Bat Noi, and the third one has a Thai inscription on its base with the name of the donor (fig. 42). Other interesting figures are a Sukhothai stucco image of a Buddhist disciple in adoration, from Wat Mahathat (4th column, bottom row), and a bronze Buddha image from Wat Sa Si, also of Sukhothai style (5th column).

Behind this case is another one (case No. 5) exhibiting the following interesting items: a bronze *stupa* from Wat Sa Si (1st section, top row), a stucco fragment from Wat Mahathat representing angels in adoration (1st section, bottom row) (fig. 43) and two beautiful Buddha images of Sukhothai style, one from Wat Khao San (2nd section, top row, 1st figure) and the other from Wat Khao Pra Bat Noi (2nd section, top

row, 2nd figure). Under these images are an ivory pedestal of a Buddha image, which may belong to the Sukhothai period, and three small crystal Buddha images. The first and second ones from the left were found in Wat Mahathat and the third one was discovered inside the original base of Pra Srisakyamuni in a *vihara* in front of the main *stupa* of Wat Mahathat. On the bottom row of the second section are displayed interesting wooden objects: a hand of a Sukhothai Buddha image from Wat Mahathat in the attitude of dispelling fear and the head of a Buddha image of the first period of U-thong style (12th – 13th century) from Wat Rajadhani, Sukhothai (fig. 44). Other interesting objects in this case are a small Sukhothai bronze image of Buddha subduing Mara, decorated by a back slab, from Wat Mahathat (4th section, top row, 2nd figure), three flame-like motifs from the tops of the heads of Sukhothai Buddha images, the second one being found in Wat Mahathat (4th section, middle row), a bronze Buddha image of Chiangsaen style (13th - 14th century) from Wat Sa Si (5th section, top row) (fig. 45) and a stucco Buddha head from Wat Mahathat which might belong to the second period of U-Thong style (13th – 14th century; 5th section, bottom row) (fig. 46).

Opposite show-case No. 5 are exhibited four bronze Buddha images. The most interesting one is the second figure from the left, representing a crowned Buddha in meditation in Ayudhya style of about the 15th – 16th century A.D. (fig. 47). Its face still retains much Sukhothai expression. This image was removed from Wat Rajadhani, Sukhothai, and was presented by the Rev. Pra Rajaprasiddhiguna, the abbot.

We can then walk to the west, where on the right we find another show-case (No. 6). Interesting objects inside the case are two gilt bronze figures of Pra Ruang and Pra Lu, two famous kings of the Pra Ruang dynasty of Sukhothai (1st section, top row) (fig. 48). They really represent crowned Buddha images in the attitude of dispelling fear and might have been cast during the Ayudhya epoch of about the 15th–16th century. Both of them were removed from Kuti Pra Ruang in front of Wat Pra Si Ratana Mahathat Chaliang, Sisatchanalai. Below are two stucco fragments from Wat Mahathat representing *naga*, the most interesting one being the second piece from the left, which portrays a *naga* with elephant heads (fig. 49). Other striking images are a Sukhothai Buddha image of Wat Trakuan school from Wat Khao San (2nd section, top row, 1st image), a standing Buddhist disciple in adoration from Wat Mahathat (2nd section, top row, 4th image), two Sukhothai Buddha images of Wat Trakuan school (2nd section, middle row), a bronze Buddha under Naga of Lopburi style (13th–14th century) from Wat Mahathat (3rd section, top row, 2nd figure) and a bronze standing Buddha dispelling fear, of Lopburi style from Wat Mahathat (4th section, bottom row). There are also in this case a Sukhothai stone Buddha head of the 14th century from Wat Mahathat (5th section, top row, 2nd piece) and a Sukhothai bronze Buddha image of Wat Trakuan school, also from Wat Mahathat (5th section, bottom row).

We then continue to the west and walk past two Sukhothai seated bronze Buddha images in the attitude of subduing Mara. The most beautiful one is on the east and came from Wat Lao Panlam (fig. 50). Behind these two images is a case for temporary display of objects donated to the Museum.

At the north-western corner of the Museum building are displayed three carved wooden objects of late Ayudhya style (about 17th-18th century). They are a pair of door-panels carved with figures of angel-guardians, a wooden ceiling, and a slab carved with the emblem of the Thai regalia (fig. 51). The first two objects came from the *prang* of Wat Pra Si Ratana Mahathat Chaliang, Sisatchanalai, but the last item was removed from the Sukhothai Government House. Next to the western window is a showcase exhibiting souvenirs of the royal inauguration of the Museum.

In this western section of the Museum building, a case for displaying beautiful Sangkalok ware is arranged in the middle of the hall (case No. 7) (fig. 17). Most of the pieces in the exhibition came from Ko Noi kiln, Sisatchanalai. Interesting objects are a decorated pot found inside the pedestal of the main Buddha image in the old *ubosoth* of Wat Trapang Tong, Sukhothai (middle section, top row), another decorated pot discovered inside a *chedi* of Wat Mahathat (middle section, bottom row), a high bottle from Ko Noi kiln (3rd section, top row, 3rd piece), a hexagonal pot from Wat Si Chum (3rd section, bottom row, 1st piece), a deer from Ko Noi kiln (3rd section, bottom row, 2nd piece) and a *naga* from Wat Chana Songkhram, Sukhothai (3rd section, bottom row, 7th piece). Beside this case on the north is exhibited a large Sangkalok *naga* head, which formerly adorned the eave of a Sukhothai *ubosoth* or *vihara*, and on the south there is a Sangkalok gable decorated with the figure of an angel in adoration.

The southern end of this section is furnished with another show-case (No. 8) for Sangkalok ware and for stone and bronze objects of Sukhothai style. Interesting objects are a kiln waster from Ko Noi kiln (1st section, middle row, 4th piece), bronze objects such as a mirror,

a lime container, a box, and a spoon, from Wat Si Chum, Wat Mahathat and Wat Chedi Si Hong (1st section, bottom row) (fig. 52), a stone lime container and a stone box found in a *chedi* of Wat Mahathat (2nd section, bottom row) (fig. 53), and a vase also discovered in a *chedi* of Wat Mahathat (3rd section, top row). The most remarkable object, recently discovered, is a Sangkalok fragment representing a *garuda*, which was unearthed at Wat Mangkorn, Sukhothai (3rd section, middle row) (fig. 18). Other interesting objects include a tray decorated with fish designs found at Ko Noi kiln (4th section, bottom row), a Chinese vase of the Sung period (10th – 14th centuries) found in a *chedi* of Wat Chana Songkhram (5th section, top row), a vase from Sukhothai kiln (5th section, middle row, 5th piece) and again some bronze objects (5th section, bottom row).

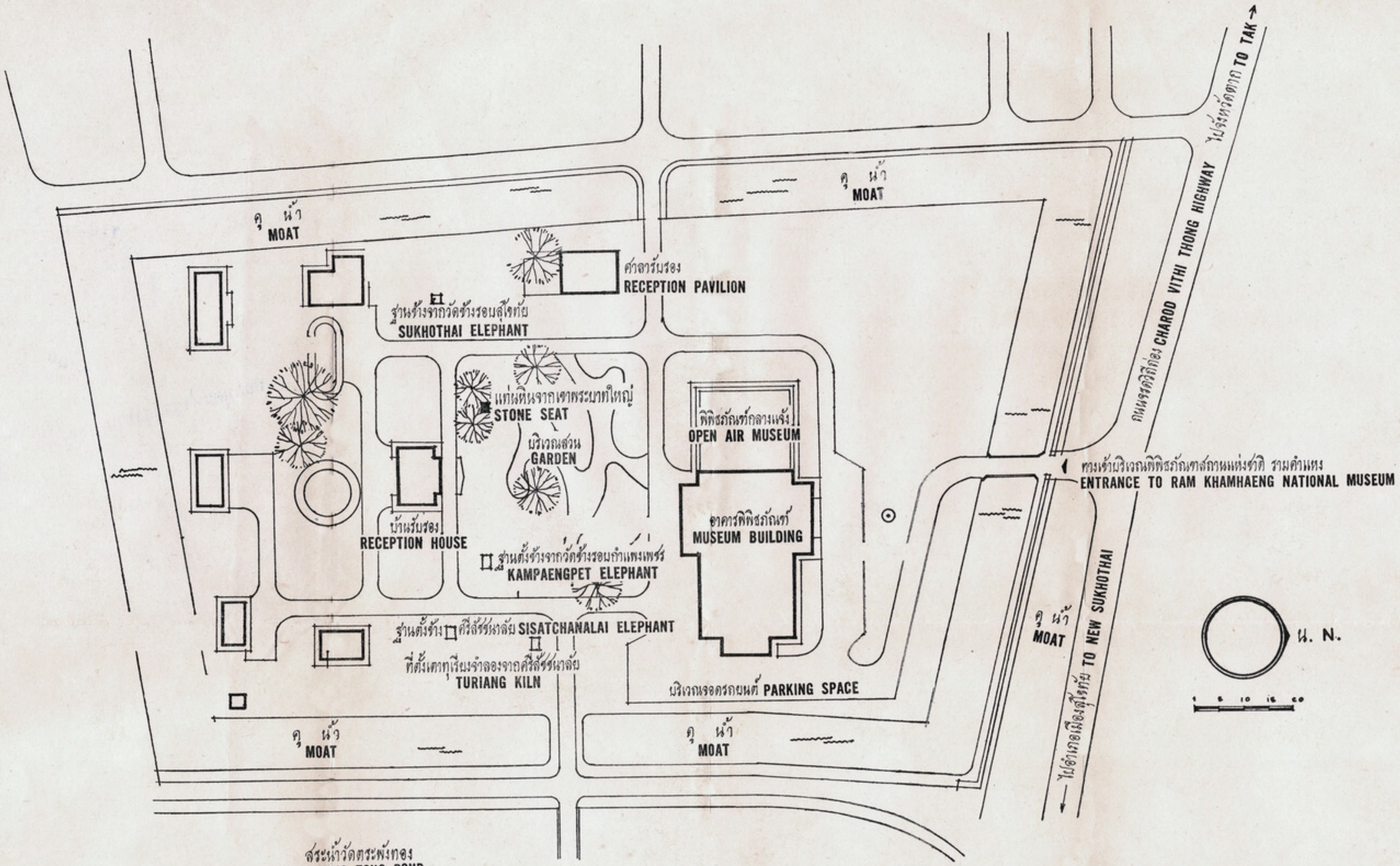
We can then go downstairs and leave through the door that leads out to an open terrace on the west, which is designed as a small garden decorated with some statues.

The one on the north represents a stone divinity figure, also from Tapadaeng shrine, and dates from the 12th – 13th century. In the middle of a small pond is a small-sized stone divinity figure discovered at Tapadaeng shrine which dates back to the same age. Two Sangkalok jars stand at the two corners of the pond. On the terrace to the south is placed a large stone Buddha image in meditation, discovered at Wat Pra Pai Luang, outside Sukhothai on the north. It probably represents the "Jayabuddhamahānātha", the Buddha image that has some resemblance to King Jayavarman

VII of Cambodia (1181–after 1201). He was the last great monarch of Cambodia and sent this type of Buddha image to many towns in his large kingdom. This figure supports the theory that before Thai independence was declared in the middle of the 13th century, the Khmers had probably dominated this area, with a centre around Wat Pra Pai Luang. On the wall of the terrace on the south is hung a glass case for Pra Ruang fish, which, according to a mythical legend of Sukhothai, came into being from bones thrown into a stream by Pra Ruang, a Sukhothai legendary figure.

Behind the main building of the Ram Khamhaeng National Museum, the grounds are arranged as an open-air museum displaying Sukhothai antiquities, such as a large stone seat from Wat Khao Pra Bat Yai, an imitation of a ceramic kiln, and three elephant-caryatids: one from Wat Chang Rob, Kampaengpet; one from Wat Chang Lom, Sisatchanalai; and the third from Wat Chang Lom, outside the town of Sukhothai on the east.

Thus ends our tour of the Ram Khamhaeng National Museum, Sukhothai.

ผังบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง และบริเวณหน่วยศิลปากร ที่ 3

MAP OF RAM KHAMHAENG NATIONAL MUSEUM AND 3rd SILPAKORN BRANCH OFFICE

หอสมุดแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี
NATIONAL LIBRARY

ผู้ใฝ่ใจความเป็นไปในโลกของศิลปิน และโบราณคดี
ควรอ่านหนังสือที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์
ศิลป วรรณคดี และโบราณคดี

๑. โน้ตเพลงไทย เล่ม ๑ ฉบับ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
ให้กรมศิลปากรพิมพ์จำหน่ายเผยแพร่ ราคาเล่มละ ๓๐ บาท

๒. เครื่องดนตรีไทย ราคาเล่มละ ๒๐ บาท

๓. ประติมากรรมไทย ของ ศาสตราจารย์ ศิลป พีระศรี ราคาเล่มละ ๑๐ บาท

๔. ชินกาลมาลีปกรณ์ ฉบับแปลใหม่ ราคาเล่มละ ๓๐ บาท

๕. พระพุทธรูปและพระพิมพ์ ในกรุพระปรางค์
วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ราคาเล่มละ ๓๐ บาท

๖. โครงการและรายงาน การสำรวจ และขุดแต่ง
โบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ราคาเล่มละ ๓๐ บาท

๗. สมบัติศิลปจากบริเวณเขื่อนภูมิพล ราคาเล่มละ ๒๐ บาท

๘. คำบรรยายสัมนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย พ.ศ. ๒๕๐๓ ราคาเล่มละ ๔๐ บาท

๙. นิทานเรื่องพระร่วง ราคาเล่มละ ๑๕ บาท

๑๐. ศิลปไทยสมัยสุโขทัยและราชธานีรุ่นแรกของไทย ราคาเล่มละ ๑๐ บาท

๑๑. สมุดนำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง
จังหวัดสุโขทัย ราคาเล่มละ ๕ บาท

บางเล่มมีเหลือจำนวนน้อย

ท่านผู้สนใจโปรดเรียกซื้อได้ที่

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทุกแห่ง

และ

แผนกเผยแพร่และสถิติ สำนักงานเลขานุการกรมศิลปากร

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร ๗๔ ซอยรัชฎาภิเษก วงเวียนหลักกะลัม พระนคร โทร. ๗๐๗๔๒ นายธรัส วันทนทวี ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๐๗

นิตยสาร "ศิลปากร"

เสนอผลงานของ

ท่านผู้ผ่านงานมาด้วยความชำนาญทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ

เป็นหนังสือนิตยสารที่พรั่งพร้อมด้วยความรู้

ประวัติศาสตร์ วรรณคดี โบราณคดี และศิลปสาขาต่าง ๆ

มีโน้ตเพลงดนตรีไทยพร้อมทั้งอธิบาย

ลงเป็นประจำ

พิมพ์ออกจำหน่ายเป็นประจำในเดือน

พฤษภาคม กรกฎาคม กันยายน

พฤศจิกายน มกราคม และ **มีนาคม**

บอกรับเป็นรายปี ค่าบำรุงปีละ ๔๐ บาท นับ ๖ เล่มครบปี

จำหน่ายปลีกเล่มละ ๑๐ บาท

เชิญติดต่อบอกรับ

นิตยสาร "ศิลปากร"

ได้ที่

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ

และ

แผนกเผยแพร่และสถิติ สำนักงานเลขานุการกรมศิลปากร

ถนนหน้าพระธาตุ พระนคร

สั่งจ่ายที่ ป.ณ. หน้าพระลาน จังหวัดพระนคร